

Анатолій Можаровський

МІЖ БЕРЕГАМИ

Київ
2015

**ББК 83.3(4Укр)
М74**

Можаровський А.І.

М74 Між берегами. *Повість*. — К.: ВПЦ
«Київський університет», 2015. — 128 с.
ISBN

“Між берегами” — повість про формування особистості, становлення людського “я”, водночас це й історія пошуку української ідентичності.

ББК 83.3(4Укр)

*Відповідальний редактор
Михайло МАЛЮК*

*В оформленні книги використані фото
Михайла МАЛЮКА*

ISBN

© Можаровський А.І., 2015.
© Малюк М.М.
передмова, 2015.
© Урбанська С.Г.,
художнє оформлення,
2015.

У ПОШУКАХ ЛЮБОВІ

Повість Анатолія Можаровського “Між берегами” побудована як монтаж записів із щоденників різних років. Такий композиційний прийом дає змогу вести розповідь у двох часових вимірах, ми бачимо героя повісті паралельно у двох вікових категоріях: дитиною, підлітком і в поважних літах чоловіком.

Літературна структура повісті, що виявляється вже на рівні мови (епізоди дитинства подано українською, доросле життя — російською) символізує характерне роздвоєння української людини радянського і, особливо, пострадянського часу.

Дитинство — час, коли все що, відбувається, відбувається вперше — любов, приязнь, перші друзі, перша закоханість, біль образи і гіркота несправедливості... Дитинство — це ще й питома український світ, свій, рідний, по родинному прихильний до тебе; тут усі знають один одного, готові радо прийти на допомогу: толокою поставити нову хату, виорати города

вдові, пригостити свіжиною сусідів. Дитина підсвідомо вбирає в себе типову поведінку старших, моральні принципи, досвід предків, тобто досвід органічного життя. Ліричний герой повісті сприймає минуле як таке, що не тільки було до нас, а й є в нас — у колективному позасвідомому: це відчуття родини, відчуття мови, відчуття Батьківщини — малої (родина, рідне село і його люди) і великої — для нього це завжди Україна (народ, держава), — навіть у ті часи, коли офіційно вона була лише складовою частиною імперії, що іменувалась СРСР.

Та був ще й інший світ, той, поза межами села... Його представники — уповноважені з району і області, фінінспектори, міліціонери, секретарі та інструктори райкому — постійно наїздили до села, влаштовували розноси, карали штрафами, лякали тюрмою... А що говорили здебільшого іншою мовою — російською — ще посилювали інакшість того, позасільського, світу. Це був світ чужий, загрозливий, а то й відверто ворожий. Він лякав. Розуміючи, що росте і за кілька років змушений буде йти в той страшний і незрозумілий світ, ліричний герой повісті наївно

просить маму поїти його настоями таких трав, щоб він завжди лишався дитиною...

Це сприйняття дитиною “інакшості” невідомого світу, його ворожості у трактуванні Анатолія Можаровського має далеко глибший зміст: мова тут про два способи буття у світі, дві екзистенційні ситуації, які людина розвиває упродовж усієї історії — священне і мирське. Загалом уся творчість Анатолія Можаровського власне й є спробою дослідження морального вибору, який щодня мусить робити людина: йти шляхом духовного вдосконалення чи вдовольняти буденні стереотипні імпульси людського “я”.

Людина християнської культури, релігійна людина живе у двох часових вимірах: це, кажучи мовою сучасної філософії, “історичне теперішнє” і “священний час”, час в якому народився і жив Ісус, час освячений його проповідництвом, його муками, його смертю на хресті і воскресінням. Саме цей час і є для християнина виходом з мирського життя: виконуючи волю Господа, живучи за Його Заповідями він отримує доступ до спасіння, до життя вічного.

Для релігійної людини так само і простір не є однорідним: він складається з розривів, тріщин, існують частини простору, якісно відмінні від решти частин. “Не зближайся сюди! — застерігає Господь Мойсея. — Здійми взуття своє з ніг своїх, бо це місце, на якому стоїш ти, — земля це свята!” (Вихід. 3, 5.). Отже, є священний простір, могутній, значущий, джерело життя і родючості, захищений від іншого, не святого, позбавленого структури і впорядкованості, простору. Невідома, чужа, не заселена “своїми” територія належить непевному і ворожому “хаосу”. Незалежно від розміру своєї рідної території — країни, міста, села чи будинку — релігійна людина постійно відчуває потребу жити в цілісному і впорядкованому світі, захищеному від зовнішнього хаосу, що несе руйнування і смерть. Оскільки “наш світ” створений Богом, то противники, що нападають на нього, ототожнюються з ворогами Бога, демонами. Атака на наш світ — це помста диявола, який повстав проти творіння Бога і намагається його знищити. Вороги належать силам хаосу. Кожен зовнішній напад, війна, руйнування міста, села, будинку — рівнознач-

не поверненню в хаос. Кожна перемога над нападником повторює взірцеву перемогу Бога над дияволом.

Анатолій Можаровський влучно передав інтуїтивне розуміння дитиною двовірності часу: зовні його ліричний герой живе звичним життям сільської дитини, грається з однолітками, рибалить, допомагає мамі в господарстві, але насправді реальний для нього світ у мріях, у прочитаних книжках; це його ідеал, взірєць, за яким він конструює своє майбутнє, готує себе до подвигу у тій, іншій, частині простору, що за межами його села. За А.Можаровським, і дитинне розуміння двовірності простору також тотожне розумінню простору релігійною людиною і полягає в усвідомленому протиставленні святого простору історичному теперішньому, при цьому тільки він (святий простір, у даному випадку село ліричного героя) є реальним, справді існуючим.

“Між берегами” — повість про формування особистості, становлення людського “я”, водночас це й історія пошуку української ідентичності поколінням, що народилося і більшу частину свідомого життя перебувало в полоні нерозчленованості ко-

лективного буття, притаманного міфу про “нову суспільну єдність — радянський народ”. Загалом повість А.Можаровського доводить, що справжній художник може взяти довільно маленький шматочок людського життя і побачити в ньому життя цілого покоління у всіх його проявах.

Для Анатолія Можаровського селянство — колыска культури, скарбниця спокійної природної мудрості, глибокий і приязний життєвий досвід, розуміння і відчуття прекрасного, досконалість і краса побутових речей, сільськогосподарського реманенту, що визнані світом як унікальне ужиткове мистецтво.

“Між берегами”, а ще більше раніша його повість “Ліксандр” — гімн селянству і анафема ниції і безсовісній практичності, жорстокості, політичній демагогії, бісівству та істерії сучасного пострадянського світу.

Українець завжди ставився до землі шанобливо, з особливою любов’ю і повагою. Вона для нього — Божа земелька, земля-годувальниця, земля-матір. Він і кожен нову владу оцінював за її ставленням до землі і головного її дару — хліба. Пригадую, моя бабуся Лисавета якось розказувала:

— Мені одинадцять виповнилось, як ця,

як її... слабода прийшла (революцію бабуса називала не інакше "як ця слабода"). І почалось... Шайки од села до села матаються, заникують по дворах, комори трусять. Білі, зелені, червоні — чорт там їх розбере! Дивився на них батько, дивився та й каже: "Ні в кого із них правди нема, доню..." — "А то ж чого, тату?" — "Зерно коням додолу сиплють! Де ти бачила, щоб хазяїн хоч зернину у багно впустив? У ворок кілька жмень одміряє й на морду коняці почепить. А ці нахазяйнують..."

За останнє століття були дві масштабні спроби знищити селянство: перша — сталінська колективізація, кривава, жахливо макабрична, з голодомором і людоїдством, мільйонами людських жертв, — виявилась не зовсім вдалою, село вижило, зберегло свою ідентичність, давало хліб і до хліба. Як не гірко визнати, добили його остаточно вже в незалежній Україні. Під гучні гасла і заклики до реформ спадкоємці кривавих колективізаторів прибрали до рук дорогу сільськогосподарську техніку, продали за безцінь худобу з тваринницьких комплексів, порожні корівники розібрали вже самі вчорашні колгоспники, що враз стали нікому не потрібними жебраками. Їм,

правда, вділили земельні паї, що кілька років заростали бур'янами, а потім і їх видурили, нібито в довгострокову оренду.

Тисячі гектарів золотих українських чорноземів заростають сьогодні бур'янами, а ті, що обробляються, цинічно гроблять постійними посівами технічних культур: соняшника, рапсу, геномодифікованої кукурудзи. Головне — гроші! Після нас, хоч потоп!

Невже цього не бачить нова українська влада?

Хто зна, може й не бачить...

Із-за шестиметрових бетонних мурів розкішних маєтків у Кончі-Засні, Пущі-Водиці чи Карпатських горах не дуже то й розгледити, що там росте, приміром, на Полтавщині, Вінниччині чи навіть під Києвом. На столі он все, що не забачиш, беги-не хочу. На подвір'ї басейни, газони, штучний дощик з артезіанської свердловини денно іночно хлюпотить. Травичка соковита, зелена, аж око ріже, навіть скошена не гниє...

А Україна у вогні. Палають ліси, горять поліські болота, вали несамовитого полум'я котяться забуф'яненіми полями, перекидаються на людські оселі. Йдуть за димом будинки, гинуть люди, пропадає дичина, задихаються у чаду міста і села.

Попересихали річки й озера, немає води в колодязях. Посуха, скажете. А чи ж тільки? Як тут не згадати Шевченкове: “село неначе почорніло, неначе люди подуріли”. Коли це селянин, замість прибрати з городу пересохлий бур’ян, чиркав сірником? Найменше, його б вважали несповна розуму, а ще б і штраф добрячий наклали. Усе йшло в діло: перед копанням картоплі косили картоплиння, сушили, в’язали в снопи, взимку з нього різали січку, годували худобу. Луг був виголений мов щоби гусака перед парадом — навіть кущі і озера обжинали на підстилку. А запалити колгоспну стерню? Тут уже не штрафом, тюрмою пахло... Сьогодні це повсюдна практика. Людям наче мало війни на Донбасі і вони заходилися випалювати самі себе. Чим не апокаліпсис?

Ліричний герой повісті, в якому безперечно вгадується сам автор, усе життя шукав довершеності і любові. Помилявся, грішив. Його, як і кожного з нас, кидало між берегами...

Та він переміг.

Знайшов і довершеність, і любов...

Любов до Бога і Його Любов.

Михайло МАЛЮК

На Майдане в феврале 2014 года спецподразделениями МВД была расстреляна Небесная сотня — безоружные демонстранты — по чьему приказу не известно и по сей день.

Началась война на Донбассе.

Российский спецназ совместно с местными бандитами и маргиналами (и не только) захватывали при помощи пятой колонны из компартии и партии регионов город за городом.

Власть Украины ничего не предпринимала. Говорили: тронем, Путин в Киев придёт.

Крым уже был в России.

Его украинская постмайданная власть вдала без единого выстрела. Большую роль сыграла “юли-люли”, то ли в подтанцовке другу Путину, то ли по недалёкости ума.

Год идет война, которую почему-то называют «антитеррористической» операцией. За это время погибли шесть тысяч украинцев, пятнадцать тысяч ранено.

Сколько погибло российских зомбирован-

ных и обездоленных несчастных с колорадской лентой на груди мы не знаем.

Но много.

Террористы России сбили малазийский «Боинг». Погибло почти триста человек.

Немецкий летчик решил покончить с собой, закрылся в кабине, включил музыку и направил аэробус в скалу.

Погибло сто пятьдесят человек.

В Москве под стенами Кремля застрелили оппозиционного политика Бориса Немцова.

Под Волновахой на Донбассе террористы расстреляли автобус. Погибло двенадцать человек.

Убийства, автокатастрофы, семейные драмы каждый день уносят человеческие жизни.

1 апреля 2015 года.

В Киеве с пятого этажа выпала двадцатилетняя женщина.

А несколько дней назад на Донбассе водитель повернул автобус мимо блок-поста и попал на минное поле. Взрыв. Несколько человек — к праотцам, остальные — в больницу.

В шоу-программе «Свобода слова» руководитель финансовой контрольной службы Украины Николай Гордиенко заявил, что премьер-министр Яценюк отстранил его от работы, потому что он выявил хищение средств на 7,5 миллиардов гривен новым «реформаторским правительством камикадзе», которое, мол, «сгорает» от проведения реформ.

Основные реформы были в том, что до потолка подняли тарифы на коммунальные услуги, газ, электроэнергию, не устранив коррупцию в жилищно-коммунальной сфере.

Депутаты кричали о создании комиссии по расследованию, но, увы, её пока нет.

Одного арестуют, другого выпустят. Нет доказательной базы.

Силовой блок буксует в пятой колонне чувств и эмоций вместе с договоренностями.

А тут весна. Я дико болею. У меня две любовницы. Обе ни на что не способны. Так, для греха, и забыть время. Уйти от действительности. Но не помогает.

Вчера отправил обоих в отставку. Ищу новую. Ищу условно. По улицам не бегаю. Объявлений не читаю. Так жду. Как рыбак.

Сьогодні речник з війни сказав: поранено чотирьох наших бійців. А до вечора далеко...

Озвався телефон. Знайомий письменник просить прийти в кафе «Олімп». Там зберуться депутати Верховної Ради від позиції і опозиції. Питання — боротьба з корупцією.

Я хутко одягнувся і пірнув у метро.

За столиками в кафе вже сиділи поважні люди: Гойко, Берінович і дуже гарна регіоналка — вже остання, напевно. Були і люди з коаліції.

Говорили про комісію, яку треба швидко створити і труснути уряд Сені.

Пили і їли багато.

Їхали додому в «мерседесі».

Мене розвезло. Два здоровані відволокли мене попід руки до квартири.

Серед ночі я прокинувся. Яскраво горіла люстра. Голова тріщала, мене нудило.

Очманіло сидів, страшенно мучила спрага. Треба йти на кухню. Встав. Бачу поруч тіло. Голова, груди вкутані ковдрою, а ноги — ні. А між ногами фалос стирчить! А нігті на ногах полаковані червоним!

Я впав на килим.

Очі немов прикіпили до того, на ліжку. Як же це?!

Поволі звівся на рівні, потягнувся в іншу кімнату. Довго роздивлявся себе в дзеркалі. Ніде ніяких слідів.

Як же я міг, з геєм?!

Як жити далі?

Хотілось викинутись з балкону.

Я геть нічого не пам'ятав...

Повернувся в кімнату. Лежить гад.

— Вставай, скотино! — кричу і хапаю його за ноги. Ноги були ніжні, шкіра мов шовк. — Вставай, гад!

З під ковдри вислизнула красуня. Сміючись, відстебнула фалос, відкинула геть.

Я мало не збожеволів — які форми, яка довершеність!

— Ну що, злякався? — грайливо муркнула вона.

— Як ти сюди потрапила?

— А мені сказали, що ти великий поет, от я і захотіла послухати вірші. А ще подумала, що й натхнення тобі для нових поезій не завадить...

Я сів на край ліжка.

Вона почала одягатись.

— Куди ж ти?

— Я приїду завтра. А ти відпочинь...

— Ні. Я тебе не відпущу.

— Відпустиш. Ти занадто втомлений.

— А що там з корупцією? — ні з того ні з сього питаю.

— Корупція? Це що, нова рідина для охолодження двигунів?

— Ні, — кажу. — Корупція — це корупція.

— Я про це нічого не знаю. Я дизайнер. І мені ці інженерні штучки до дупи.

...Години через дві вона спала, згорнувшись калачиком, мов дитина. Справді, вона мені в доньки годиться... А тут ще й піст... Прости мене, Господи...

Увімкнув телевізор. Показували Полтаву.

Мужчина жаловался, что сосед занял всю улицу забором и запретил соседям ходить мимо его дома. Забор каменный, дом шикарный. Хозяин молодой, мордастый. Явно особого жизненного уклада. И сосед — тихий, худенький, робкий, жена такая же рядом. Мордастый орёт:

— Он эта... ну эта... сеператист!

Я так понял, что испанский.

— А зачем вы ударили его лопатой? Два раза — в живот и по голове?

— Я не бил. Он сам упал на лопату.

Интересно, думаю, два раза упал?

Представитель местной власти пробует замять конфликт: да, мол, имеет место самозахват, но мы решим это дело миром, проложим дорогу в другом месте.

Ё-моё! Вот это мудрец! А проверить этого мордастого на финансы — за что дом и забор?! Имеет место самозахват. Сломать забор, а наглецу — лопату в руки и на пять лет в каменоломни с конфискацией! Слабо?!

Власть-то после Майдана осталась ихняя. Они друг за друга держатся, как крысы при переходе с одной территории на другую, более сытную.

Плывёт такая серая гадость ужаса, а ты стоишь со вздыбленными на голове волосами, как загипнотизированный...

Сколько еще в Украине человеческогохлама!

Как разгрести эту нечеловеческую, выведенную втайных лабораториях новую в мире субстанцию, страшную сегодня и ещё более опасную в скором будущем? Она заражает весь мир. Как построить новую страну?

Уже нет Крыма, Донецкой и Луганской областей. Там орудуют бандиты бригад Ахметки с колорадами на груди да Вова Путинъ балуется фантомами ДНР-ЛНР. «Народные» республики! А Киев у Пути-на будет КНДР, иль как?

Но Киев мы не сдадим.

Американские конгрессмены и сенаторы искренне просят президента Барака Обаму подписать разрешение на поставки летального оружия в Украину.

Барак думает долго.

Не хочет злить Россию?

Я вот тоже думаю: это кого же защищать? Этого мордастого бандита с лопатой в Полтаве? Да и в Киеве я знаю кучу людей которые за Путина и «обновлённый

СССР»! Врачи, бизнесмены, менты, народные депутаты... Их много. Одна из них, услышав об убийстве Бориса Немцова, непримиримого оппонента Путина, довольно ухмыляясь сказала мне:

— Видишь, они плохо кончают!

А тут — бах! — гибель сына Януковича.

И мне жаль... Мы же люди...

Но так думают романтики. А циники думают по-бандитски беспредельно и нагло, крестясь и молясь при этом за свою шкуру и богатство...

— Ау, люди!

И откликнулись: герои-воины, волонтеры...

На світанку скрав мене сон.

І сниться мені Америка, Білий Дім.

Обама не дав Україні летальну зброю. Дав Німеччині та її сателітам — Польщі, Угорщині, Чехії, Словаччині, Румунії та Болгарії. Дав Іспанії, Португалії. І пішли вони на Україну.

А тут опозиція, п'ята колона — путіноїди, русисти, сепаратисти, комуністи, бандити, злодії від влади з хлібом та сіллю, з поклонами, а дехто й на коліна пада. А їх під білі рученьки та у військову прокуратуру.

Скрізь по Україні військові адміністрації, прокуратури, військово-польові трибунали, люстраційні комплекси типу путінських пересувних крематоріїв. Перевіряють статки: рухоме й нерухоме майно, банківські рахунки. Венеціанська комісія при них як похоронна команда.

А по Дніпру і в Чорнім морі підводні човни нового покоління «Марк Твен», у небі літаки-невидимки «Олівер Твіст».

Доби не минуло, Донбас і Крим знову українські. Чи мо' німецькі? А втім, яка різниця.

Далі шлях на Москву і Сталінград.

Європейська армія вже взяла Брянськ, Рязань, Псков, Твер, Володимир та Муром.

Російська армія спробувала була чинити опір, але підвела зброя — то новітні танки ніяк не заведуться, то ракети летять не туди. Солдати, прихопивши автомати, розбіглись хто куди, грабують магазини й аптеки, пиячать, накачують себе наркотою.

Герой Росії Абдуракман Кадир Безмозгли знайшов десь вишитий рушник, поклав паляницю з грудкою солі і на танку виїхав назустріч новим визволителям Росії. Його хутко зняли з танка поляки і кудись повезли.

За якийсь тиждень вся Росія вже окупована. Тут теж почались поголовні перевірки й люстрації...

Я прокидаюсь.

Тіло тремтить.

Моєї нічної гості нема. На столику записки: «Я тебе люблю. З тебе вірші».

Добре. Напишу.

До ранку я вже не склепив очей. Думав, що справді прийде час і центром цивілізації на Землі буде Євразія. Але не вся Європа, і не вся Азія.

Буде імперія.

Першою імператрицею буде жінка. Тут, у Києві.

Гроші перейдуть під владу Бога і втратять свою магічну силу зла. Сьогодні вони знаряддя Антихриста. Всі багатії, політики заради грошей ладні на все: підлість, брехню, страшні злочини. Коли гроші будуть від Бога, вони втратять притягальну силу зла. Бути багатим стане соромно.

Час той надходить...

2 апреля 2015 года.

Четыре утра. Киев спит. А его уже бомбят террористы. Взорван киоск возле Сбербанка России. Слава Богу, люди не пострадали.

Мину нашли ещё в одном отделении Сбербанка России.

В течении дня минировали еще два крупных торговых центра.

Спасибо, православная Россия, за тротил и динамит, за снаряды и ракеты на наши головы.

Я пишу не о всех чрезвычайных происшествиях. У меня нет такой цели скрупулёзно изучать средства массовой информации и весь свод новостей. Я записываю только самую малость того, что вижу. Но и этого уже много. С головой.

Убийства, война, теракты, бандиты, бытовуха.

И кровь, кровь, кровь...

Сплошное каинство.

Сегодня в Житомире задержали четырёх коррупционеров.

Один арестован в Тернополе.

...Я багато років писав про те, що при-

йдуть нові молоді люди, які мінятимуть країну. Вони, слава Богу, прийшли. Перші паростки. Це — люди Майдану, воїни на фронті, волонтери. Та поки що їх дуже мало.

В Одессе задержали трёх террористов за организацию взрывов. Спасибо России. Она нас делает крепче.

У нашому селі жила баба Велінка. У неї було дві доньки і дві онуки. Вони жили в однокімнатній, вкритій почорнілою соломою халупі при кладовищі. Там і працювали. Доглядали могили.

Баба Велінка, стара як світ, худа, маленька як дитя, мала живі очі.

Якось вона розказала мені, (було тоді мені мо' років п'ять-шість), таку історію. До революції на свято Паски біля воріт церкви стояв гарно вдягнутий хлопчик років п'яти. В одній кишені у нього були мідні монети, в іншій срібні. Він роздавав їх людям. Наділив монеткою і Велінку. Вона до того ніколи не тримала в руках копійки — нянчила чужих дітей за їжу.

Мені ця історія запала в душу. Мені, малому, здавалось що то було дуже і дуже дав-

но, якась сива туманна старовина. Та, як розумію сьогодні, від мене, тодішнього, 1917 рік відплив ледь на якихось п'ятдесят років...

Її донька Валентина мене дуже любила. Коли мені було трохи більше року, а їй дванадцять, вона мене викрала з двору, занесла на кладовище і цілісінький день там гралась зі мною. Дома був страшенний переполох.

— Ми і до революції були бідні, — розказувала мені, вже школяреві, баба Велінка. — У нас було тільки дві корови, а оце вже двадцять років нема ні одної.

— Аж дві! Так це ж череду два дні підряд пасти!

— Та ні. Був пастух, — пояснила бабуса. — Він і пас. А восени з ним розраховувались, хто як домовився.

«Оце було життя!» — позаздрив я, бо дуже не любив пасти череду, хоч і доводилось робити це не так вже й часто — десь раз на двадцять днів приходила наша черга. Однак той день я чекав з острахом. Випас — за п'ять кілометрів від села, вузька курна дорога, праворуч ліс, по ліву руку колгоспні поля, тільки й пильнуй, щоб худоба не розбрелася лісом чи в шкоду не

вскочила — не доведи Боже побачить лановий, не відпросишся, не відплачешся, а вдома ще й від батьків перепаде — штраф за потрапу чим платити? День на пасовиську тягнувся безмежно довго... Найбільшою втіхою того дня були ті кілька хвилин, коли вдавалось навідатися до однієї з численних криничок, в яких жебоніла джерельна вода... Тепер уже їх нема. Меліоратори постарались...

Я любив слухати бабу Велінку. З її розповідей поставала сива-сивенна давнина, я дізнавався про дивовижні долі звичайних людей, що видавалася мені казковими героями. Звідти, напевне, і моє раннє захоплення літературою. Книги для мене були своєрідними варіантами оповідок баби Велінки.

Пам'ятаю як наприкінці спекотного дня раптом спалахнула і вмить згоріла старенька хата бабусі Велінки. Толокою, усім селом, за тиждень-другий поставили їй нову, об одній кімнатці, хату, в якій вона й добула віку. Відійшла тихо й непомітно, як і жила.

Оппозиционный блок, сообщил радостно телевизор, создал теневое правитель-

ство. Они все из тени, их бизнес и политика — всё тень и мрак, поэтому, думаю, и назвали это правительство тeneвым. Логика есть логика.

Премьером назначили Борю Колесо. Он купил когда-то поезда «Хюндай». Главным милиционером стал журналист «Чрезвычайных новостей» Неунывако, вроде бы симпатичный парень, а вишь куда занесло! Мадам Кралеvская, на предвыборных бордах парившая между куполами церквей, стала министром соцполитики.

Поливали нынешнюю власть, а она демократически-либерально спуская на тормозах их преступления перед страной и народом, молча глотала грозные филиппики.

Такие качели: вы нас — мы вас. Типа сексдвижений, но в жутко мерзком, извращенном виде. Тьфу! Чертовщина просто. Всех заклинило на борьбе с коррупцией. Как то сразу все забыли кто их избрал и для чего избрали. Забыли, собственно говоря, и саму коррупцию.

— Корупція,— пояснив мені дід Андрушка, — це іржа, що всі гроші поїла, зжерла

країну, душі людей. От же напасть! Колись такого не було. Ну там короста, лишай, ну, звиняй, трипер. А це страшна вещь! Де вона взялась? Може із заграниці нам її завезли, як колорадського жука колись? Розкидали з поїзда в трилітрових банках. Банки розбилися, а з них корупція розповзлась по містах, селах і хуторах... І лікарства на неї, видать, нема... У нас, приміром, колгосп був, ферми, техніка яка хоч, а тепер пустка, бур'яни мов ліс. Все розтягли, розікрали... Я було мак посіяв, думав баба пирога якого коли спече. Так вночі якась нечиста сила увішла в город, головки ще зелені геть обрізали. Кажуть, що то ті, як їх... О, наркотики! Мовбито замісто горілки п'ють. Хто про таке раніше чув? Мені дев'яносто, краще б прибрав мене Бог раніше, аби я не бачив ні цього телевізора, ні тих, що з нього день і ніч гавкають як ті собаки.

От вибори. Головиха каже: всім як один за Януковича голосувать! Знову вибори. Головиха: усім за Порошенка голосувать! Так двадцять років і головує, земельку нашу тихцем продає направо-наліво, а ти, діду, мовчи...

Сьогодні возле берегов Камчатки затонул

российский траулер. Погибло пятьдесят шесть человек. Среди них были и украинцы.

А на строительной площадке чуть ли не в центре Киева была драка с перестрелкой. Сошлись противники очередной незаконной застройки и вновь появившиеся «титишки» — теперь они в охранниках застройщика.

Через полтора года после революции «титишки», успешно «переловленные» ментами вышли из подполья и стреляют в столице.

Поздравление власти от меня лично: да здравствует революция, по жертвам которой вы влезли в свои кресла!

Казаки Войска Донского уничтожили на Донбассе российского офицера ГРУ. Он крышевал бизнес на оккупированной территории и «наводил порядки» в стане боевиков. Его и бахнули.

А если восстанет Войско Донское против Кремля?

Сегодня делали обыск у сотрудников киевского ГАИ. Нашли три миллиона гривен.

Подняли снова тарифы на газ и коммуналку.

Народ лежит ниже плинтусов Кабинета Министров, поэтому о нём не думают и его не видят...

3 апреля 2015 года.

В Йемене на сегодняшний день в результате вооруженного конфликта погибло пятьсот человек.

В Кенийском университете от нападения террористов жертвами стали 136 человек.

Сегодня на станции Дарница от поражения током высокого напряжения погиб подросток.

Сотрудники милиции нашли тайный склад с большим количеством оружия и боеприпасов.

На блок-посту задержали украинца с пулемётом и патронами.

Выпустили на свободу главу комитета по чрезвычайным обстоятельствам, якобы в связи с недоказанностью факта коррупционных действий.

Весна. Мені шість років. Сьогодні мого двоюрідного брата проводжають в армію. Його батько загинув на фронті.

Тітка Віра накрила столи в садку.

Першими прийшли сільські музики: Стасік Сорока з бухалом і Мишко Обценьки з гармошкою.

Грали марш всім гостям, а ті кидали в круглий отвір на горішнім ободі бухала білі та мідні монети.

Пізно вночі Сорока, п'янючий мов чіп, посунув додому. Хоч і був налитий горілкою по саме нікуди, бухало акуратно поклав на лавку під шопою. Бухало було старе, але зроблене на совість. Сорока беріг його.

Рано вранці якась невідома сила потягла мене в тітчин садок. На прим'ятій траві стояли порожні столи, на лавці, звисивши шлейку, лежало бухало. Мені здалося, натомлене вчорашнім безперервним гранням, воно міцно спало. Я тихенько підійшов, зазирнув у проріз, в який учора кидали гроші. На денці лежала добряча пригорща монет. У ту мить мені згадалась розповідь баби Велінки про хлопчика, що роздавав біля церкви гроші, і я, не вагаючись, витрусив з бухала всі до одної копійки. Розсортював по кишенях і подався до церкви.

Високі ворота, гарний паркан. Зелені бані з хрестами у півнеба.

Подвір'я порожнє, на церкві замок.

Ніде нікого.

І випадкових перехожих нема.

Так з тими копійками у кишенях я й поплівся додому...

Спливло кілька днів. По обіді заходить до нас Сорока і каже:

— Бери бухало. Сьогодні знову проводи в армію.

Я ледь завдав собі на плечі інструмент і, заточуючись, поплівся за Сорокою.

— Ти гроші з бухала витягнув?

— Так.

— Нехай тобі будуть.

А ось і Мишка з гармошкою.

— Що ти дитя так нагрузив? Дай йому тарілку і било, а бухало сам неси!

— Він же хоче навчитися грати, то хай звикає — зронив Сорока, проте бухало забрав.

Так ми з ним і проводжали в армію всіх призовників із села. Мені, малому, цікаво:

— А що вони там роблять у армії? Війни ж у нас нема, ось уже майже двадцять років...

— От і добре, що війни нема, — посміхнувся Мишка.

А Сорока йому на те:

— Щось придумують! Росія без війни, як баба без пизди!

— Чому ти хлопця вчиш? — розсердився Мишка.

— Хай знає правду, — відмахнувся Стасік. — Він хлопець розумний, вихований. — І вже до мене:

— Ти в школу ходиш?

— Так.

— А скільки ж тобі років?

— Шість. Але вже три роки до школи ходжу.

Мама моя вчителька, йдучи на роботу, кидала мене вдома самого. Яюсь я на тинвиліз і впав, а штаньми за штахетину зачепився. Висів униз головою і кричав. Баба Тереська побачила, зняла. От мама і почала мене брати на роботу.

— Так ти і читати вмієш?

— Умію.

— От і добре. Щось і мені почитаєш.

Ось уже й хата майбутнього солдата.

Музикам поставили окремий стіл. На тарілках великі шматки смаженої і тушкованої в томаті тріски, печеня, гриби. Сорока сказав:

— Горілки не ставте. Дасте мені два гранчаки перваку в кінці вечері.

Почали сходитись гості. Вони вітали майбутнього солдата, казали якісь напутні

слова, щось дарували. Відігравши черговий марш, Сорока поклав руки на бухало і сумно так сказав:

— Я оце дивлюсь на цих призовників і себе бачу... Скільки я їх повкладав у братські могили... Скільки сліз виплакали люди, скільки горя пережили... А за що?

— За победу! — сказав Мишка.

— Кому победа, а кому ярмо на шию... Я прийшов з війни, зранений, мало не каліка... Працював, мов віл... По ночах вовком вив, так рани боліли... Заробив трохи грошей, купив собі чоботи, штани, бобку, сорочку, картуз, бобрика з коміром меховим справив.

Привіз все додому. Гарно помився, одягнувся у все нове і до Галі в хату. Її мати якраз свіжий хліб із печі виймала. Пахощі на всю хату. Мене побачила і каже: «Я, Стасіку, знаю чого ти прийшов. Я згодна. На тобі хліб».

Галя стоїть біла, мов стіна.

Тимчасом з ванькирчика викульгує, припадаючи на поранену ногу Паримон, батько Галі. Обдивився мене, пощупав сукно на бобрику, нагнувся, обмацав чоботи, пощупав штани і питає:

— Стасік, а ти вже десь був?

— Ні, — кажу. — Прямцем до вас.

— Палажко! Прямо зараз робимо весілля! — дає команду дружині. — Бо як Стасік в цій одежі кудись піде, то вже ми його й не побачимо.

— Та що ви? Я ж вашу Галю люблю!

— Хутко знімай бобрика і кашкета, на, ось, мою шинель і йди гукай гостей.

Я покликав своїх, вони своїх. На столі картопля, млинці, хліб, огірки, солені гриби, гейцор горілки. Запалили лучину і канделябр.

Випили по першій. Я давай закушувать, а тут «Гірко!» кричать. Поки ми цілувались, по другій налили. Глядь, а стіл голий. Все поїли.

Вийшли ми надвір, а на вулиці натовп, чоловік двісті. «Гірко!» кричать. Гармошка грає, бухало гупає, танцюють, співають. Скільки щастя було! Скільки веселощів!

Я Галю роздягнуту побачив аж через два роки, случайно, за хатою вона милась... Яка краса! Підхопив її на руки і цілував, цілував... Ет!

І дядько надовго замовк.

Я їв тріску. Я дуже любив її таку — тушковану у томатному соусі, з чорним хлібом.

І щось я не все зрозумів з отим цілуванням, хоч і сам любив уже Мусю.

Я взагалі закохувався часто. Мій вік і вік моїх коханих не був для мене перешкодою. Я міг і вчительку полюбити. І соромився її, коли вона приходила до матері.

Відіграли ми «випровадзіни». Сорока випив два своїх гранчаки, сплакнув і поволі побрів геть. А я потягнув важке бухало додому. Там мене чекали з різками.

— Щось ти, парубче, розгулявся, — суворо каже батько. — Гляди, скоро й закуриш і пити почнеш.

І він був правий.

Але то буде згодом.

А вночі мені снилась війна, німці, наші радянські війська...

...и Ленин, всегда молодой, такого возраста, как я. Но с бородкой. И будто бы уже двадцать первый век, 2015 год. Война на востоке Украины. Россия завезла десятки тысяч чеченов, бурят, якутов и прочих своих верных граждан, вооружив их до зубов. Они убивают украинцев и говорят, что это борьба с фашизмом. А я вроде бы уже взрослый, офицер, полковник разведки с большим опытом работы и многочис-

ленными наградами — ордена блестят на моей груди. Но я переодеваюсь в гражданскую одежду и с отрядом таких же переодетых бойцов отправляюсь вглубь России. Прибыли мы на трассу газопровода Уренгой-Помары. Военный городок, стандартные домики, копошатся люди с оружием. А в центре четыре туалета «М» и «Ж», между ними две ракеты ядерные с надписью: «Америке и Европе дадим ядером по жопе!» На стульчике, — да это даже не стульчик, а старый треснутый унитаз, — сидит бизнесмен и продает билеты в туалеты. Очередь большая, и все за животы держатся.

— А кто вы? — спрашиваю. — Как бизнес?

— Я, — говорит он, — великий русский сатирик Захаров Миша.

— Чего же вы с этими туалетами возитесь? — удивляюсь.

— Так ведь война — мир меняем! А он не хочет меняться. Европа и США санкции ввели, военные расходы истощают бюджет... А жить за что-то надо. Сатира сегодня — опасно неуместна. Слово не то вылетит — расстрел. А так — я прапорщик российской армии. Зарабатываю на туа-

лехах. Днём билетики, ночью вычищаю
выгребные ямы и продаю их содержимое
китайцам в теплицы. Поди, от Урала до
самой вечной мерзлоты — одно сплошное
тепличное хозяйство. Что, не знаешь что
ли? Но там тоже ракеты законсервиро-
ванные и закамуфлированные в яйцах, то
есть, помидорах.

— А это настоящие ракеты?

— Да, конечно. Но эти американцы —
идиоты дурные — из космоса их контро-
лируют. Токо пуцу — собьют. Мой мо-
бильный вычислили, звонят: «Не дури! То,
что ты трындец про Америку — херня, а
ракетупустишь — Гаагский трибунал по-
лучишь!» Да я и не думал их пускать! У
меня тут хороший бизнес, дурак я что ли?
Договорился с магазинами, подсыпает в
воду, продукты, спиртное слабительное,
а потом ко мне очередь. Я им откачу. И все
довольны. Время-то суровое. Война на
России...

Потім снилася моя тодішня любов Муся,
кролі, гуси. Я пас їх на березі і ловив кор-
зиною рибу...

— Вставай, музикант! — будить мене
мати. — Підеш в музичну школу.

Я мало не луснув від щастя. І вже за годину я під наглядом вчителя розтягував баян.

Згодом я вчився грати й на альті в духовому оркестрі. Музика забирала багато часу, бо я ще й вдома самотужки освоював гармошку. Та якось вчитель музики, професійний п'яничка, зронив зневажливо:

— У тебе ні слуху ні голосу нема.

І хоч це була неправда я покинув музичні заняття. Почав багато читати, ловити рибу, займатися спортом.

В Украине уже двадцать пять лет процветает полубандитский, воровской режим. Президенты «общака» и народа меняются один за другим, но каждый хуже прежнего. Это как в бесконечных браках: каждая следующая жена хуже предыдущей.

Сколько здесь выморили и сожгли человеческих душ злом и неправдой!

Я думаю и пишу. Пишу и думаю. И вся мне награда — только мысли, которые успокаивают. Если благодаря моим книгам хотя бы один человек пришел к Богу и правде — мои труды не напрасны. Мне кажется я погасил не один чадающий огонь гордыни и надменности, поднимавший себя выше

честного человека, а то и самого Бога. Я искал правду и являл её людям. Я вытаскивал зло с темени на свет белый и привязывал его к столбу позора.

Я да я...

Это не бахвальство.

Это — путь.

— Колись, — розказував мені дід Андрушка, — будували нові цегляні корівники, конюшні, свинарники. Я роками прямо таки жив тим будівництвом. Радів: це ж для моїх дітей і онуків. Рвав пупа, не жалів себе. А тут — раз! — все розікрали, і сліду нема! Тягли хто цеглу, хто вікно, хто трубу. А нащо? У тебе ж і хата, і хлів, і город. Куди ти його тягнеш?

Так і розтягли всю країну. Як тепер жити далі? От, кажуть, Майдан, революція. І що? Один мільярдер, а всі старці. Скажи, він заробив ті мільйони? Покрав з тими президентами заводи і фабрики. Де правда? Де вона? Все їм мало. І далі крадуть. А в мене город, кури — і хватає... Щоб їх нечистий всіх прибрав і одніс кудись на сухі ліси і чорні болота!

— Воно то так, — кажу. — Колись та прибере...

І я подався до лісу. Гуляв біля Дзиндельового озера. Приліг в холодку, задрімав. І сон-чарівник знову переніс мене у дитинство.

Мені сім. Сидимо з хлопцями на лавочці. Іде баба Харита. Висока, струнка. А їй уже за дев'яносто. Несе корзину грибів...

Я скинувся зі сну. Сумно так стало, жаль душу пойняв — це ж наче вчора було!

Од війни, як згоріла її хата, жила бабця в маленькій землянці. Кругом квіти. Солома на покрівлі чиста, як вимита. Маленькі вікна при землі ретельно підведені голубою фарбою, невисокі стіни, що виступають над землею завжди білі-білюсінькі.

Така і баба Харита: викупана річками й лісовими озерами, виполоскана дощами, вибілена сонцем. Від неї завжди віяло свіжістю й бадьорістю. Вона часто бувала в довколишніх селах, знала що де діється, та й про столичні новини могла розказати.

...Я заглядаю у бабусин кошик і кажу:

— Бабо! Ваші гриби наполовину отруйні!

— Синку, — каже бабуся. — Це мої гриби. Я їм усі. А от тобі так не можна.

— Бабо, так ви помрете!

— Помру, сину. Але не од грибів.

Колись у мого діда Ліксандра пропала з пасовиська свиня. Думали, її вовки загризли. Згодом цю свиню з виводком поросят побачила в лісі баба Харита, переказала дідові. Він узяв сітки і разом з синами половив усіх свиней. На свіжину, як почесну гостю, запросили й бабу Хариту, дід щедро вділив їй і м'ясних запасів на зиму.

Баба боса, ноги припорошені пилюкою сходжених нею доріг. Земля — то не бруд.

Пальці на руках скарлючені тяжкою роботою. Волосся сиве, аж голубе. І очі ж такі — сиво-голубі...

— Тягають, — каже, — пастуха, мовляв, вкрав дві телиці. А я йду оце на Чертувате, а там кістки лежать, а на них м'яса ще — ого-го! Вовки зарізали. Вони, дурні, од череди одбилися, а вночі їх і запопали вовки. Так от, передай батьку, хай не мордують марно пастуха, а їдуть туди, до озерця, там і побачать тих телиць.

А це вже не для моїх вух новина, — (я випадком підслухав біля криниці, жінки мене не помітили за кущами):

— У Царівці жінка шістдесяти років дитя виношує. Чоловік кричить: «З молодим лісником нагуляла!» А вона його на кпини бере: «Від білого ведмедя!» Люди

сміються, а чоловік злий як чорт. Вона йому каже: «Дурний ти, Ахванас. Головне буде дитина, а від кого, яка різниця? Не захочеш з нами жити — підеш у ліс. А я собі іншого знайду».

А ось і столичні новини:

— У Москві скоро з'їдять Хрущова.

— Чого? — перепитує котрась із жінок.

— Того, що з'їдять. Їм треба інший — такий, як отой, з вусами і в шинелі. Їм хіба свобода треба? Їм тюрми й лагерь давай...

— Бабо, а ви не боїтесь в лісі спати?

— Ні, синку. Я в лісі вже давно не сплю. Ті чоловіки давно вже в інших світах. А мій час — теж інший...

Думаю: які чоловіки? Які світи?

— У Києві, — каже баба, — на Байковому, у склепі, бандитів половили. Вони обдирали селян після базарів. Коли якась жінка плакалась мені, як у неї гроші за поросся одняли, я сказала: і трьох днів не погуляють!

— А як ви знаєте?

— Знаю. Бачила уві сні як міліція їх забирала...

По сусідству жила баба Нюська. Син її слідчим у Києві служив. Любив зі мною малим возитись. Навіть з пістолета давав

іноді вистрілити. Я його й запитав про ту банду з цвинтаря і чи то правда, що баба Харита казала.

— Правда.

— Може, то ви їй розказали?

— Ні. Баба знає і відчуває світ. Вона живе у гармонії з природою. І ти так живи. Станеш таким мудрим, як баба і все на світі знатимеш.

— Та ні. Я боюсь сам у ліс іти. І вночі один у хаті боюсь...

4 апреля 2015 года.

В Сан-Франциско поднялся бунт, из-за того, что полиция убила десятилетнего мальчика.

В США одновременно столкнулись в аварии 38 автомобилей.

В Киеве найден тайник со взрывчаткой и боеприпасами.

Начальника финансовой инспекции Украины Николая Гордиенко Кабинет Министров обвиняет в том, что он плохо работал и что те 7,8 млрд. гривен, якобы украденных чиновниками, явно завышен — украдено-то всего лишь 500 миллионов. А сам Гордиенко имеет пятьдесят соток земли и дом с двумя авто.

Драка идет не на жизнь, а на смерть. Против Гордиенка возбудили уголовное дело, а за 500 миллионов — нет.

Вчера начальник ГАИ Украины бежал, оставив три миллиона гривен, которые и нашли следователи, делая обыск жилища сбежавшего.

Российские террористы постоянно обстреливают наши позиции, несмотря на подписанный договор о перемирии.

Страны-подписанты Будапештского меморандума забрали у Украины третий в мире ядерный арсенал. Теперь оружие для обороны не дают, вместо него обещают что-то непонятное. А сегодня снова погибло трое украинских военнослужащих.

Через пару дней я напишу письмо Вове Путину и вышлю свои книги, несмотря на то, что я его там, мягко говоря, не очень хвалил.

12 квітня 1961 року.

Прохолодний, але напродиво сонячний день. Я вийшов на город. У повітрі стояв терпкий дух весняної землі. Легенький вітерець ніс од річки перші пахощі лугового зела.

Мене розпирала радість і гордості за першого в світі космонавта. Нашого! Я подумки, мов улюблений вірш, повторював його ім'я: Юрій Гагарін, Юрій Гагарін. Ні-ні та й поглядав у небо, шукаючи там його ракету.

Непомітно вийшов на берег річки. Довго дивився на чисту, мов кришталю, воду і радів, що я народився в Радянському Союзі. У нас нема голодних, нема нещасних і безробітних — усі мають роботу і зарплату. Хоч мені йшов лише сьомий рік, я вже запоем читав газети, журнали, книги. Знав хто такий Чемберлен і Черчілль з Рузвельтом. Любив Леніна за те, що подарував мені щасливе дитинство, хоч на мені були залатані кирзові чоботи і пальто на виріст.

Нагулявшись, повернувся додому, взяв гармошку і почав вчити з журналу «Работ-

ница» пісню, що саме входила в моду «Мы с тобой два берега у одной реки».

Пару годин наполегливо розтягував гармошку, втомився, наче купу дров перерубав. Приліг відпочити і непомітно заснув. І побачив я сон.

...Донбас. 2015 рік. На платформи великого вантажного потягу громадають танки, гармати, ракети, зверху, для маскуванню, засипають антрацитом, у криті вагони заганяють людей зі зброєю. Знаю — це вороги. Треба терміново повідомити у наш штаб. Я перерахував платформи і вагони, ретельно змережив цифрами клаптик паперу і вибіг на вулицю. А тут звідки не візьмись два якути. Схопили, посадили мене на нарти. Один поганяє собак, а другий тримає мене під прицілом автомата. Я дістав папірець, непомітно засунув його до рота і почав потихеньку жувати. А той, з автоматом, і каже: «Ешь не ешь, а дашь баксы — отпустим, а нет — расстрел». Я не знав, що таке «бакси». Чомусь подумав: це щось таке як футбольні бутси. Де я їх дістану? У розпачі глянув на небо. А там ракета летить на величезній швидкості. Раптом різко гальмує, зависає над нами. Придивля-

юсь: Юрій Гагарін! Махає мені рукою. А якути кричать: «Это наш Гагарин!»

— Я, — каже Гагарін, — не ваш. Ви, бандити, терористи, занапали Росію. Ви — фашисти!

І зі снайперської гвинтівки: бах! бах! Якути впали замертво. А він опустився нижче і каже:

— Сідайте, полковнику.

— Ви живі? — не вірю я.

— Так, живий! У Бога немає мертвих.

Я розповів йому про потяг з бандитами і зброєю, що суне в наш тил.

Юрій Олексійович увімкнув комп'ютер. Ракета вибрала курс і рвонула з місця. Потяг наздогнали уже далеко за Києвом. Гагарін вдарив ракетою в передні колеса локомотива. Потяг злетів у повітря, мов іграшковий. Вибухали міни, снаряди, все горіло. В ракеті стало душно, смерділо димом. Гагарін увімкнув вентиляцію, розвернув ракету і за мить ми приземлились на березі нашої річки.

— Я, — каже Гагарін, — в Москву. Вас брати не буду. Ви пишть лист Путіну. Ви маєте на нього великий вплив. Духовний. Боріться з ним. Хай перестане махати зброєю. Дорвався до крові і не може зупи-

нитись. Тільки Ви можете його врозумити. Я пам'ятаю Вас ще в Інституті інформації. Пам'ятаю всі Ваші операції. Та частина Вашого життя вже закрита назавжди... Не буде більше вічної напруги, нічних тривог і постійних перельотів. Досить з Вас... Пам'ятаєте свого друга Анатолія Згерського? Працював в Ірані до революції. Він Вас любить, а ви про нього забули... Та й ще багато людей пам'ятають про вас і згадують...

Ми попрощались. Ракета стрімко пронизала небо й загубилась у високості. Я подався додому.

...Прокинувшись, я довго сидів на дивані. Зайшла мама.

— Чого зажурився, козаче?

— Не знаю, мамо...

— Ось хутко й літо. Зацвіте все, нове жито виросте. Ми будемо жати його з тобою. Ти збиратимеш волошки. Багато волошок і ромашок... Ти в мене ще такий малий... Спиш і янголів бачиш... Насолоджуйся, синку, дитинством. Час швидко плине... А там — у далекі світи...

— Мамо! Ті світи страшні! Може б ви давали якісь трави, щоб скільки б я не жив,

хоч до ста років, а мені все було шість та шість...

— Синку! Як хочеш, так і буде. Бережи душу, тримай її в чистоті і лишатимешся все життя молодим...

З раннього дитинства я постійно бачив сни. Різні. І багато з них збувались.

За тиждень до смерті Березовського я побачив його кінець.

За тиждень до вбивства Бориса Немцова я знав про це.

Міг би вдарити тривогу, зателефонувати, витягти його з Росії. Але я був у хворобливій прострації, абсолютно безвольний, ні на що не реагував.

І коли сталось лихо, мучився, картав себе.

Та згодом зрозумів, що в Бога свої плани і не нам у них втручатися, пробувати щось змінити.

Є речі, за які я тяжко платив. І своїм здоров'ям, і здоров'ям своїх рідних.

На початку березня раптом кудись пропав Путін. Я знав причину.

Мої діти і внуки всі враз захворіли. Три тижні — швидкі, лікарі.

Я переступив межу. Прости мене, Боже... Прости мене, Матінко Божа...

Слава Тобі, Боже! Слава Тобі! Слава
Тобі!

Мої кровиночки вижили.

А Путін хай іде по плану Бога.

Не все так просто у цьому світі.

Я не екстрасенс і не маг.

Я — поет, якому Бог багато дав, і з якого
багато питає.

Це важкий хрест. Це не слава. Це життя
в полум'ї болю і страждань. Саме так, а не
інакше, прославляє Бог людей.

Я все зроблю, все витримаю.

Війна на Донбасі закінчиться.

Світ хворий, і його чекає ще багато
страждань. Увесь світ.

1 червня 1961 року.

Зранку у нас толока. Розбирають стару хату і закладають нову. Ми переселились до тітки, але через тиждень повернулись на своє обійстя — ночували в клуні.

У дворі щодня кипить робота. Помагають мало не всім селом, але головні тут, звичайно, майстри. Найбільше я запам'ятав двох — діда Коляша і діда Паламаря. Було їм уже по сімдесят п'ять років, але вони бадьорі, здавалось не знали, що таке втома. А ще виповідали безліч цікавих історій, які я був ладен слухати безкінечно.

Щодня я ходив по рибу. Ловив кошелю. У річці кишіло в'юнів, пічкурів, було багато плотвичок і окунів. Щодня я був з уловом. Риби вистачало на обід усім.

Якось бовтаючись при березі, я наступив на щось гостре. Поліз рукою і вибрав з мулу кілька великих патронів до кулемета. Патрони були як нові, а от кулеметну стрічку з'їла іржа. Я натягав тих патронів мало не півкошеля. З рибою і патронами прийшов додому.

— Ану, рибак, — каже дід Коляша, — показуй здобич!

Я показав рибу і патрони.

— Патрони німецькі, — катаючи на до-
лоні жовту гільзу, сказав дід Коляша.

— Там перекинулась і затонула німець-
ка машина, — пояснив дід Паламар. — Ка-
зали там ще й міни і снаряди були. Машину
кілька днів відкопували і таки дістали, а
боєприпаси лишились у річці. Там був бо-
лотистий берег. Так що тобі повезло. А
якби ти міну витягнув?

Коли монтували водяне опалення, мене
приставили до сантехніка підручним —
трубу притримати, гайку подати, інстру-
мент піднести. І ось запалав у котлі вогонь,
по трубах пішло тепло. Мама розрахува-
лась з майстром, дала йому 400 карбо-
ванців. Він вийняв 25 карбованців і подав
мені: «Бери, помічник». Тільки подумати:
цілих двадцять п'ять карбованців! Та це ж
новісінький велосипед!

Але грошей я не взяв.

— Молодець! — похвалили мене діди.
І подякували майстрові: — Він запам'ятає
тебе на все життя.

— Гроші — папір, — наставляли мене
далі. — Сьогодні оці, а три місяці тому були
інші. Не шукай грошей. Шукай праці і волі
для душі. Душа без волі — пташка в клітці...

Я згадав подарованих мені голубку й

голуба, пішов і випустив їх. Вони довго кружляли над моєю головою, ніби дякуючи за волю, і, зрештою, розтанули в безмежжі над лугом...

5 апреля 2015 года.

Вербное воскресенье. На фронте погибло трое бойцов.

В Запорожье задержали троих диверсантов, организовавших взрыв возле областной администрации.

В Киеве обнаружили подпольное казино в элитном районе.

Служба безопасности Украины задерживает за неделю до десяти диверсионных групп — привет от русских «братьев».

На Донбассе за девять месяцев саперами ликвидировано тридцать восемь тысяч разных боеприпасов (мин, снарядов, взрывных устройств).

За взятки арестован начальник госавтоинспекции Киева. Год под руководством нового министра работал на себя и на родину. Имеет награды и поощрения.

В Китае свалился в пропасть автобус. Погибло 19 человек.

В Венесуэле упал самолёт с тонной наркотиков на борту.

На фронте автомобиль Вооруженных Сил Украины наехал на мину. Погибло четыре бойца.

...Липень 1961 року. Свято Петра і Павла. Завтра жнива.

Досвітком йдемо з мамою в поле. Вона жне, я складаю зжаті стебла на купки. Мама крутить перевесла, туго ув'язує цуркою снопи. Я зношу снопи до купи. По обіді ми укладемо їх у копи.

Тепло пахне житня солома, легенький вітерець несе од річки прохолодний дух лугового різнотрав'я...

Волошки у житі, уздовж межі ромашки. Складаю з них букет.

У житті я не бачив ліпшого букета...

Хутко промайнуло літо. Восени мене зарахували до першого класу. Мені там нудно. Я ж уже прослухав курс початкової школи — три роки тягався за мамою хвостиком на роботу. Отож на уроках я читаю. Читаю все підряд — Гоголя, Толстого, книги про війну і партизанів, якісь «виробничі» романи. По-справжньому вчитись я почну згодом, років через три, коли шкільна програма ускладниться.

З кінця літа ми обживаємо нову хату. Мама упорядковує кімнату за кімнатою, в мої обов'язки входить прибирання. Зимові вечори збавляємо в тітки Віри. Там збираються сусідки з нашого кутка. Горить га-

сова лампа, весело потріскують дрова у грубі. Хто дере пір'я на подушки й перини, хто вишиває. Тітка Віра на лаві. Перед нею великий гребінь з льняною куделею, прялка. Вона вправно сукає нитки. Потім буде ткати полотно. З домотканого полотна робили все: шили штани і сорочки, постільну білизну, рушники. Усе прикрашали вишивками.

Так минали довгі зимові вечори. Цікаві розмови, тихі, незлобиві історії. Панував якийсь магічний спокій. Час уповільнював свій плін, його мовби й не було...

Якось я, сидючи на лаві при грубі, непомітно заснув. І явився мені змії о трьох головах. Пильно дивиться на мене трьома парами очей і питає:

— Ти «Казки Верховини» читаєш зараз?

— Так, читаю. А ти звідти?

— Ні, хлопче, я не казковий. Я живий. Якщо будеш мене слухати і поважати я дам тобі легке життя, у тебе буде все, що тільки забажаєш.

— Ні. Я тебе не слухатиму й не поважатиму. Ти — Змій. Ти злий.

А він і каже:

— Я ще нароблю тобі лиха! Дивись, як не отямишся і не навернешся до мене 1990

року, стражданням твоїм не буде кінця! До мене тоді прихилиться більшість людей. Віддадуть мені своїх дітей, свої серця і душі. Я дам їм гроші, владу, насолоди.

— Іди геть! — закричав я, прокинувся.

Розказав жінкам про свій сон.

— То все твої книжки! Хто стільки читає? Воно тобі треба?! — накинулись вони на мене.

А тітка ще й своє слово доклала:

— Йому мало чужого, так він ще й своє щось пише! Посилає кудись. Звідти приходять листи і він по тому днями ходить темний, як хмара... Дурень такий! Покинь це все!

Я мовчав.

Медіа-ресурс в Україні перебуває в руках олігархів.

Після Революції Гідності крутять купу передач. «Дістало!», «Гражданская оборона», «Інсайдер» тощо. І таку стружку з корупціонерів знімають, жах! Невже олігархам і справді настільки важлива боротьба «за чистоту лав»?

Думаю, ні.

Ці передачі накопичують агресію, злість в душах пересічних громадян, і не більше,

аби при нагоді скерувати їх на особистих ворогів власників тих каналів.

Система не змінюється. Вона нерушна і незламна. До влади приходять прислужники олігархії. Країну грабують двадцять п'ять років. Тут панує той Змій триголовий з казок і снів мого дитинства. Живий-живісінький. Перед ним покірно колінкує багато люду.

Крадуть всі. Прості люди — уламок залізяки чи пляшку води з заводу чи фабрики, хто при владі — той самі заводи і фабрики.

Антихрист тут.

І нема надії.

Двадцять п'ять років обіцяють народу процвітання.

Сьогодні ось піднімають на все ціни і кажуть: потерпіть ще трішки, і за якихось п'ять-десять років нарешті у нас все стане добре.

А за цей час хто помре, хто виїде...

І знову нові обіцянки-цяцянки.

Нічого доброго тут поки не буде. Причина не у владі, а в більшій частині маргіналізованого суспільства. Та ще й Змій отой триголовий. І нема богатира, (не по грошах, а по духу), щоб відрубав йому голови.

Так все і тягнеться.

Лишилось продати землю.

Землі багато, і дешева. І продавати бажаючих багато, а Верховна Рада не та... І Кабінет Міністрів не той, і на місцях охвістя Змієве...

— Ужасть! — кричить в Донецьку терорист. — Здесь змеи и фашисты! Бандеровцы и хунта!

Бідний бурят. Куди тебе занесло? З тебе тут зроблять фаршмак. Тут виживають тільки українці. Іншим — хана. Або шарф на шию, або з моста у воду. Тут каторга і ГУЛАГ без архіпелагу, бо архіпелаг вкрали. Тут злодій на злодії, а над ними «смотрящий».

Та вже пробиває темну ніч безнадії перше покоління нових людей...

3-12 січня 1962 року.

Третього січня прийшов перший номер передплаченої батьком газети «Правда». Я довго її роздивлявся. Гарна назва. Ордени. Запах свіжої друкарської фарби. Я читав, нюхав і радів.

Потім було Різдво. Наїхала повна хата гостей. Мама приготувала святковий обід.

Наші родичі були гарні, веселі.

Рід пішов від святих князів Володимира, Олександра Невського та Дмитрія Донського. Можайський князь Іван, син Дмитрія Донського, почав війну з братом князем московським, і програв. Він втік до польського короля на Волинь. Отримав землі графині Чарторийської: від Волині — по Чернігів. Він і його нащадки двісті років періодично вели війни з Литвою та іншими державами. Великі заслуги князів у боротьбі з Наполеоном. Потім вони потрапили в опалу і лишилися дворянських звань, від чого не дуже печалились. Може тому у нашому роду завжди було багато жінок-красунь...

12 січня вдарили люті морози. Школу

закрили. Ми нудьгували і виглядали з вікон: чи не пересівся, бува, мороз.

Неподалік з родиною сина жила баба Тареська. Я дружив з її онуком, і ці вільні від школи дні часто збавляв у його компанії.

У баби Тареськи була своя «монополька». Вона гнала самогон і продавала.

У 1937 році її чоловіка Павла забрали, він пропав безслідно. Заарештували і її. Дали десять років таборів і вислали в Казахстан. П'ятеро дітей лишились самі. Під час війни дочку Марію, надзвичайно красиву дівчину, німці вивезли на роботи в Німеччину. Звідти вона не повернулась.

Хата була невеличка. Піч, лежанка, праворуч лава, ліжко, стіл і скриня.

За столом Стьопа Рудий, дідок з рудою борідкою і збитим у таке ж руде клоччя волоссям на голові. Навпроти — Гришка Хейлик. Він чоловік «при должності» — якийсь дрібний сільський начальник. Випивали і теревенили. А ми з онуком баби Тареськи грали на лаві в карти. По-справжньому ми грати не вміли, а так, кидали хто що бачив. Було весело. Топилась лежанка.

Ми мало звертали уваги на сільських п'я-

ничок, які заходили, хутко випивали, щось варнякали і йшли своєю дорогою.

Я любив старих людей. Поруч жив дід Миколай. Я годинами просиджував у нього в клуні. Він плів кошелі. Був мовчазний. Всі мудрі люди говорять мало.

Його син, офіцер, безвісти пропав під час війни. Печаль лежала на лиці і серці діда Миколая.

Він був старостою церкви. По селу пліткували, що буцімто він накрив багато церковного золота. Де те золото могло взятись у нашій сільській церкві? Та й не така він людина...

По російському каналу показали урок в російській школі. Учительниця розповідала дітям про те, що українські фашисти безжалостно знищують снігурі, як історично російську пташку, і навпаки — ретельно охороняють синичек: вони, мов, жовто-голубі і нагадують український прапор.

Я чув це не по одному каналу. Серйозніша інформація!

І приснився мені сон.

...Я на Червоній площі виступаю біля Мавзолею.

— Дорогие россияне! Сегодня я убил 1215 снегирей из 1341 оставшихся в Украине. В общей сложности украинские патриоты уничтожили четыре миллиарда семьсот миллионов сто двадцать одну тысячу снегирей. Это мои любимые птицы, но что делать? Война есть война.

Россияне плакали навзрыд, падали на колени.

Сегодня Вербное воскресенье и православная российская армия шестнадцать раз обстреляла украинские позиции на Донбассе из тяжелого (якобы «отведенного» согласно Минским соглашениям) оружия.

— Дорогие россияне! Я добыю всех снегирей в Украине и приеду, с вашего позволения, отстреливать их в России.

В это время загорелись шины эскортных автомобилей. В меня полетели камни мостовой Красной площади, на голову посыпались кирпичи кремлевской стены вместе с табличками там похороненных.

Я вскочил на кровати. Рядом лежала она. Та самая... Что-то тревожно шептала. Кто она?

15 серпня 1988 року я в паскудному настрої, змучений ревностями (моя красуня-

дружина в черговий раз пустилася берега) зайшов до знайомої. У мене з нею давні приятельські стосунки. Алла струнка, вродлива, але незнайомка, яка гостювала у неї того дня, була взагалі краси неймовірної. Ми познайомились. Я одразу почав упадати коло неї і хутко призначив побачення. Вона прийшла. Ми гуляли парком, я читав їй Єсеніна. Наступного дня знову зустрілись.

Ми шаленіли від пристрасті.

Зрештою опинились у мене вдома...

Під ранок, знеможений, я заснув.

...И снится мне, что моя столь желанная дама устроила мне среди ночи скандал. Я психанул, и выставил её за дверь в чем мать родила, выбросив вслед одежду. Лёг досыпать. Она стучится в дверь, плачет. Соседи вызвали милицию. Приехали менты. Начали ломать дверь. Я открыл. Стоят пара ментов в форме, точь-в-точь снегири, только большие, как люди. Видно новый военно-метновский генотип вывели. Я схватил швабру и погнал их с пятого этажа. Сзади бежала красотка, умоляла не прогонять ее. Но я не слушал. Вернулся в квартиру, прилёг. Поспать не дали. Зво-

нил телефон. Это был министр внутренних дел. «Ну ты и попал! Сдавайся, может, зоной обойдётся. Не сдашься — дом взорвём!» Я проснулся в ужасе.

На вулиці сіріло. Поруч спала красуня.

...Спливло багато років. Я й досі пам'ятаю її. І досі люблю. Вона — одна з небагатьох, кого я по-справжньому любив... І нехай грішив, я готовий відповідати за це перед Богом. Ця любов гріє пам'ять і не дає впасти в розпач і безнадію...

В киноконцертном зале «Россия» собрались интеллигенты России. Попсовики, режисеры, актеры, писатели, учителя...

На сцене Кабздон, Лещенко, Винокуров. В проходе стоит Никита Ухуёков. Певцы Алегри, Валери, много журналистов. Особой вальяжностью выделяются зубры — Леонтьев, Рингблат, Киселяра.

В пятидесятый раз пишут челобитную Путину в поддержку аннексии Крыма и создания Новороссии от Донбасса до Рейкьявика. Просят переименовать ряд городов в честь русских бойцов и генералов.

На сцене сотрудник главы администра-

ции Суриков Портрет Интерьерович с новым орденом на рукаве. Обсуждают план парада Победы 9 мая.

Я предложил им протянуть по Красной площади сгоревшие русские танки, орудия, «Грады». За ними — пустить кавалькаду гробов с убитыми защитниками Новороссии. Дальше — рефрижераторы, в которых вывозят с Украины трупы русских «освободителей», передвижные крематории и части неопознанных тел. На склепе Ленина поставить не только власть, но и «интеллектуалов» России. Кого ставить — выбрать здесь тайным голосованием. Люди они далеко не молодые. Надо учитывать состояние здоровья. Многие страдают нервами, подвержены внезапным приступам истерии. Некрасиво может получиться — в самый ответственный момент вдруг кто-то сойдёт...

Суриков мои слова воспринял очень болезненно — тут, в Кремле, он не привык к такой демократии. Два раза выбегал за кулисы — то ли успокоительное принять, то ли посоветоваться с вышестоящими.

Вижу: раз такое дело, надо уходить. Тем более, свое мнение я высказал. Кивнул Га-

*гарину, он быстренько подогнал свой звез-
долёт и мигом доставил меня домой.*

*А на Москве уже неделю спорят, всё ни-
как кандидатов на почетную трибуну
Мавзолея не определяют. Кабздону шестой
парик порвали.*

16 квітня 1962 року.

Весна набирала сили. Хутко станули й збігли струмками глибокі сніги, земля висохла, лише місцями, по низинах, чорніли плями багнюки.

Мама справила мені новенькі сандалі, штани та бобку.

Я щиро радів обновкам:

— Завтра вдягну все нове!

— Може, ще кілька днів походи у старому, — каже мама. — Хай висохнуть калюжі, багно на стежках.

— Та ні, мамо. Стежка до школи через берег уже суха!

— Ну, дивись, — погодилась мама.

Другого дня я вдягнув обновки й чимраніше подався до школи, щоб вибрати хоч і довший, але сухий шлях.

Після першого уроку ми вийшли на перерву. Дивимось, під лісом спускається й сідає на поле планер, а за ним, описавши коло, приземляється літак! Всі кинулись туди. А дістатись туди можна лише через Шереметів хутір. Там болото. Багнюка, вода. А я на свою біду в усе нове вирядився...

Сумний повернувся до школи. Таку забаву пропустив!

А хлопці кілька годин допомагали перетягнути планер і літачок на рівне, балакали з пілотами, декому вдалося і в кабіні посидіти.

А я мріяв стати льотчиком і ніколи ще не бачив літаків зблизька.

Ті сандалі я порвав дуже скоро, спеціально грав у них у футбол. У травні їх уже не було.

А ще я зрозумів, що треба слухатись старших. Послухав би маму, пішов до школи у старих чоботях і потертих штанях, побачив би літаки... Якихось два кілометри відділяло мене від мрії...

1 травня 1962 року.

Після святкової демонстрації я заснув. І приснилась мені весна 2014 року. Великий сухий ліс. Чотири великі пні. Два рівно зрізані, один надрізаний і зрубаний, а четвертий зламаний ще й обгорілий. Поруч багато сухостою. Так тоскно і гірко стало мені на душі.

Придивляюсь, а то й не дерева зовсім, а міністри і депутати, і всі підперезані кулеметними стрічками, у декого ті стрічки і на гілках-плечах щільно начеплені. А замість патронів там тугі пачки якихось небачених мною грошей — зелені, голубі, червоні. Гроші, видно важкі, бо гнуть їх до землі. А в руках ще й рушниці. Вони їх ледь тягнуть. І гукає мене один:

— Я, — каже, — міністр з уряду Кучми. Поможі мені гвинтівку понести. Я тобі чупа-чупса дам.

— Не слухай його, — каже другий. — Він — проросійсько настроєний. Я патріот і націоналіст. Мене слухай. На, ось, візьми мою гвинтівку!

— Ні! — кажу. — Дітям не можна зброю брати в руки. А щоб вам легше було, по-

скидайте з себе оті стрічки з чужими грошима.

— А як їх скинеш? — бідкається поет-депутат. — Крона заважає, а ламати гілля боляче, синку...

— А оці пеньки, то хто? — питаю.

— Це наші президенти. Вони тут вік догнивають. Шашіль їх точить. Навідались були сюди дятлики, довбнули пару разів і виплюнули. «Ми, — кажуть, — такого їсти не можемо. Тут людська кров».

— А давайте, — пропоную, — я вас підпалю. Ви вигорите і скінчатесь ваші муки.

Як почав увесь ліс волати:

— Ану геть звідси! Бач, який розумник знайшовся! Спалить він! Еге! Ми ж на решті устоялись, кожен відповідне місце посів і конфліктів серйозних між нами нема, а він: «Спалити!»

Неподалік молода посадка. Чую звідти тихий шепіт:

— Не треба вогню. Запалиш, від них і ми згоримо. Повертайся додому і передай людям, хай приїдуть, заберуть ті гроші і повернуть державі. Бо то все — накрадене.

— Добре, — кажу.

Але мені ніхто не повірив: куди я тільки не писав, до кого не звертався.

— Малий ти ще, — казали. — Ти краще про любов пиши.

А що? Можна і про любов.

Але й сьогодні ні-ні та й гукаю:

— Люди! Ідіть у ті сухі ліси, викорчуйте пні, повалняйте на дрова сухостій, заберіть украдені у вас гроші!

Ніхто не чує...

6 апреля 2015 года.

В Луцке автомобиль с четырьмя пассажирами сорвался в реку.

Продолжаются обстрелы российскими террористами наших позиций на Донбассе.

Сегодня ликвидирована группа диверсантов, которая хотела захватить Луганскую областную администрацию.

На Донбасс заехала новая группа боевых бурят.

Секретарь ЦК КПУ Симоненко прибыл в СБУ на допрос.

В Крыму прошла демонстрация недовольных властью российских бандитов.

10 березня 1964 року.

Я перечитав усі книжки в дитячій бібліотеці, а записатись до бібліотеки для дорослих мені не дозволила завідуюча. Я привів батька. Записали його. Тепер я можу брати книжки. Брав одразу п'ять-шість, сторінок по двісті-триста кожна, через тиждень міняв. Спершу бібліотекарка уважно перелистувала кожную повернуту книгу, вона думала, що я викидаю малюнки чи якісь сторінки, а по кількох влаштувала мені справжній екзамен. Я майже слово в слово переказав їх зміст. Після цього проблем з вибором книг не було. Мені дозволялося брати все, що я хотів.

Приміщення бібліотеки за добрих два кілометри від дому. Темніло рано. Бібліотекарка часто запізнювалась. Бувало, доводилось чекати годину, а то й дві. Я тоскно вдивлявся в темряву і радів, коли в глибині вулиці з'являлася її тендітна постать. Вона була ще зовсім молода, але я ніколи не бачив, щоб вона посміхалась. Через кілька років вона померла. І лише тоді я дізнався, що вона хворіла на рак...

Я брав книги і в суцільній темряві повер-

тався додому. Треба було перейти міст, далі вздовж берега, крайньою вуличкою повз кладовище. Було страшно самому. Аби залучити в компанію хлопців, я почав їм розповідати як то добре читати книжки, переповідав їм зміст найцікавіших, але вони не купились. Слухали, але до бібліотеки не йшли. Тоді вдався до прямого підкупу. Пообіцяв, що дорогою до бібліотеки пригощатиму їх сигаретами — вони вже давно курили потайки. Це спрацювало. Я крав у батька цигарки. Курили сховавшись в кущі чи під скиртами льону. Я теж закурив, хоч і противно було, — не хотів виділятись з компанії. Подумалось: таки правду казав батько, мовляв, скоро почну курити і пити... Але заядлим курцем я тоді не став, так, просто пускав дим, не затягуючись...

Коли наша компанія вперше постала перед очі бібліотекарки, вона здивувалась. Але записала моїх приятелів до дитячої бібліотеки. І вони взяли перші книжки. Більшість з них таки прилучилося до читання. І мені вже не треба було красти цигарки.

Взимку ми забігали погрітись в котельню. Кочегар, увесь чорний від вугільної

пилюки, з розпашілим від полум'я лицем, порався біля котла. Стояв кислий дух мазуту й горілого вугілля. Котел був великий, у топці гоготіло полум'я, зовсім не таке, як від дров. Котел гув і здригався, мені здавалось що він ось-ось вибухне, розлетиться на шматки. Ставало лячно і я непомітно вислизав надвір...

1 червня 1964 року.

Канікули! Усі хлопці з нашого кутка гуртом подались на озеро купатись. День сонячний, вода тепла. Бовтайся скільки влізе!

Накупавшись до знемоги, виголоднілий, прибіг додому.

Мама дала мені їсти і каже:

— Пообідаєш — приляж, відпочинь. Увечері підемо на весілля. Тонька Кицька виходить заміж.

Тонька була неймовірна красуня: струнка, чорнява, з лагідним поглядом красивих очей, веселуха. Однаково привітна і до старого, і до малого — до кожного у неї було добре, щире слово.

Її наречений спокійний, розважливий хлопець, справжній велетень — мав чи не два метри зросту. Вона називала його Віллі.

Весілля було гучне, чоловік за двісті гостей. Грав духовий оркестр. Наречена нагадувала мені царівну з прочитаних книжок.

Десь за тиждень по весіллю Тонька з чоловіком йшли нашою вулицею. Зайшли у

двір і про щось коротко переговорили з мамою. Мама гукнула мене.

— Синку! Тоня йде на великий ліс по білі гриби. Може взяти тебе.

Я зрадів і страшенно засоромився.

До лісу було кілометрів вісім. Дорогою Тонька весь час жартувала зі мною і чоловіком, сміялася. Вона вся немов світилася. У лісі вона голосно гукала:

— Віллі! Ти куди дивишся? Он гриб! — і сміялася.

Я грибів майже не помічав, бо весь час дивився на Тоньку. Прямо у мене під ногами Віллі зрізав велетенський білий гриб.

Я й досі пам'ятаю кожную мить того неймовірного дня, осяяного щастям закоханої і коханої жінки...

Сегодня выступал наш главнокомандующий. Говорил о новой технике, которая поступает в войска, о строительстве мощной линии обороны.

Офицеры с передовой говорят, что такой техники — мизер, больше разговоров, власть убавкивает страну, а на войне-перемирии ничего не меняется. Волонтеры кормят и одевают армию. Волонтеры лечат раненых. Народ сгруппировался перед

врагом, а командование живёт своей жизнью. Так говорят в окопах. Нет управления страной. Это неоспоримый факт.

Выступает утром премьер-министр и говорит, что я, мол, днём назову фамилии крупнейших коррупционеров страны.

Сеня! Нахер они нам нужны! Ты уже год, как премьер. Поднял тарифы — вот и всё, что ты сделал. У тебя безграничная власть, а система и кадры старые. Второй год революции, а ничего кардинально не изменилось. Добавилась война, с которой вы не можете справиться. Иди на пенсию. Гуляй, читай. Не уродуй страну и людей!

Сеня, Сеня... Какие вы все одинаково политиконеумелые и тупые. Вроде бы специально дьявол вас в высокие кабинеты вбрасывает, как мяч в корзину на баскетбольной площадке.

Куда не повернись — политика и политики. Народ весь в неврозе политическо-экономическом. А вы продолжаете затягивать в эту прорву всё больше и больше людей. Нет покоя даже на кладбище. Там кресты да ограды тянут в металлолом. Памятники ломают.

Люди хотят простой размеренной жиз-

ни: работа, семья, книга, сад, спорт, кино, концерт. Свадьба наконец.

Где та Тонька из моего детства? Нет таких. Уехали или замуж за рубеж, или «на заработки» в тамошние бордели, или погибли от наркоты, пьянства и болезней...

Во время! Изнанка трусиков шлюхи более привлекательна чем изнанка этой жизни, выставляемой политиками на самое видное место. Смотрите, мол, весь срам — вот он! Да ещё с кокошником.

И ничего. Привыкли. Нормально. Бывает и хуже.

А куда хуже? Даже если войну убрать.

Политики, везде политики...

И всё от них, и всё через них...

Один войну начинает, другие, вроде бы, с ним борются, о мире заботятся, но себя не забывают — как бы лучше пропиариться и очередные выборы выиграть. И лелейно-келейно — ордена, логи. А в результате — лужи, рожи, и бесы хихикают людям по ночам.

Вдоль железных дорог земля дешевле и народ туда — строить жилье. Вдоль каналов ещё дешевле, потому что там стоки ядовитые — ничего и там выживем!

Транснациональным корпорациям тоже невесело. Бабла не меряно, но от ангела смерти не откупишься.

Цари, короли, президенты тоже долбанулись. Яды, покушения, убийства.

Вот ушла эпоха тоталитаризма, грянула свобода. Свобода цепей, невидимых только дураку. Свобода и рабство души сплелись и уничтожили шкалу ценностей. Нет уже морали и антиморали. Есть просто дурдом. Политики тоже съехали с катушек. Они-то думали, что это народ двинется, а они проскочат. Нет! Прорва эта всех засосала: и Путина, и Оланда со Саркозями и Ле Пенами, и Великих Кормчих Азии.

Главное — экономика и ВВП. От них — много еды, а значит и удобрений на выходе, которые дают еще больше еды и удобрений, и программы похудений.

А сухарик и чай утратили свою привлекательность.

— Давай хот-дог! Давай, сука, бекон и яйца! Да не эти, козёл рогатый! Страусины! — орёт жена. — Импотент! Вот соседи живут! Он политик и она...

Была звезда — стала трында.

По трынде сегодня судят: да, или — нет.

«Лексус» — милый. Ниже — катись нахрен, лох!

Война...

Путин, остановись! Говорят, ты готовишь новое наступление. Остановись! Вспомни мартовскую боль. Она уже в тебе навсегда, только как кошка, затаилась, спит, и вот-вот коготки выпустит... А когда выпустит? А когда ты вновь сунешься к нам. Помни, Вова! Можешь меня, как Бориса Немцова. Но и с того света тебя достану. Ты уже отдан в мои руки, скажем мягко, как не очень путёвый хлопец. Так что, смотри...

Всё, о чем я пишу, сбывается.

Не хочу ядера, фосфора, касетных бомб.

Хочу, Вова, мира и свободы, чего и тебе желаю.

Что такое свобода?

Прочитаешь эту книгу до конца, и поймёшь.

Красавица — вот она, рядом, — просит: «Возьми меня!», а ты, ещё ни разу не издав любви женщины, уходишь, и не потому, что глупый, а потому, что свободен и не хочешь эту свободу терять.

Главное — душа, Вова. Всё остальное — дрова...

Був у мене прадід Михайло. Він народився у 1850 році в селі Кочерів Волинської губернії (нині Житомирська область). Тут і прожив усе життя, тут і помер. Його могила збереглась. Попри війни, революції, та місцеву комуністичну владу, яка якось хворобливо і любила і ненавиділа могили одночасно. Одних робили героями і громадили їм помпезні пам'ятники, іншим ліпили тавро ворога і рівняли їхні могили з землею.

Прадід женився чотири рази. Мав десятеро дітей. Перша дружина померла, лишивши йому двох. Друга теж народила двох. Але вона погано ставилась до сиріт. Дід її і умовляв, і лаяв, а вона робила своє. Зрештою він зібрав її речі, саму зв'язав, кинув на воза.. Вона кричала, слала на його голову прокльони, та він мовчки віз її через все село до батьків. Дітей лишив при собі.

Так він вчинив іще з двома жінками.

Але жінки хотіли за нього заміж. Він був гарний хазяїн, все робив своїми руками. Але не кожна розуміла, що над усе він любив дітей.

Кругом хати у нього був розкішний сад. Росло багато черешень.

Мій батько, онук прадіда Михайла, шестилітнім прийшов в гості поласувати черешнями. Діда вдома не було. Його чергова дружина дала хлопчикові відро:

— Лізь на дерево. Нарвеш повне й поїси.

Малий старанно працював. Баба сипнула йому жменю ягід і одіслала додому.

У воротях він зустрівся з дідом.

— Будь здоров, Ваню! — радо привітав його дід. — А що це в тебе у жмені?

— Та це баба дала мені черешень...

— А чого ж так мало?

— Та мені вистачить...

— Ану ходімо зі мною!

На ґанку постукав пужалном об відро черешень:

— Що це? — питає жінку.

— Це Іван нам нарвав, — пояснює та.

— Ну от що, — каже дід. — Щоб я тебе, стару, не в'язав і не вивозив з дому, бо мені шкода твоїх дітей, бери відро і лізь на черешню. Нарвеш повне, однесеш Вані додому.

І баба мовчки полізла на дерево...

Щонеділі після церкви всі йшли до діда Михайла на обід. Діти, невістки, зяті, онуки. Тридцять чоловік сідало за стіл.

Дід вигодовував свиней. Для цих не-

дільних обідів щоразу колов одну. Частину, що лишалась, ділив між усіма дітьми.

Коли сталінська влада наказала різати свиней і не смалити, а здирати і здавати шкуру державі, дід потай, у коморі, під спеціальним дымоходом, колов і смалив свиней, як і давніше.

— Сталін, — казав він, — уже своє взяв. І людьми, і худобою. Він ще не одну війну заколотить. Там шкур буде багато. Хай там і збирає...

Слышишь, Вова, что говорил мой прадед Михаил, простой крестьянин? А ты всё о Советском Союзе жалеешь!

И многие наши тоже хотят туда. Там было вроде бы хорошо.

Но шкуру драли. Особенно если ты чего-то стоил. Дуракам, алкашам в СССР было хорошо. Они были псевдо «правлящим классом». А на самом деле дури во власти советской было много, очень много. И чем больше дурак, тем выше должность в партийном аппарате. Знаю. Самому пришлось там поработать. За год такого насмотрелся — упаси Боже!

Я не вольнодумствовал и не боролся. Я тихо бастовал и молчал. Это молчание

раздражало. И убежал я, Вова, из московских кабинетов туда, где пылало и фвалось, где человек и его жизнь стоили ноль...

И если ты устал от борьбы за «Великую Россию» уйди, уедь — Сирия, Йемен. Там охладишься. Особенно ночью, когда беспрерывно грохочут взрывы...

Украину, Вова, в последний раз предупреждаю, оставь. Узнай вначале волю и планы Бога...

10 січня 1965 року.

Всю свою колекцію марок я обміняв на ковзани «снігурі». Катався години дві. Весь мокрий прийшов додому. Перевдягнувся. Сів пити чай.

Поруч мама.

— Бачу у тебе на столі Мопассан, Золя, Горький, Толстой, Діккенс... Ти оце читаєш? А чому не хочеш Джека Лондона, Купера?

— Я вже їх давно прочитав. Вони мені не дуже сподобались. А ці книги беруть за душу.

— І чим же тебе взяв Мопассан чи Золя в твої одинадцять років?

Я почав пояснювати. Мама погодилась.

— Що хочеш, те й читай. — І зітхнула сумно: — Ще трохи і ти підеш в далекі світи...

— Ні, мамо. Я без вас не зможу!

— Зможеш, синку. Так Бог сотворив світ. Пташки виростають і відлітають з рідного гнізда...

Помовчала. А тоді чи сказала, чи подумала вголос:

— Погано, синку, що ти не захочеш за-

кінчити десятирічку в селі... Бачу, ти вже зараз силою себе до школи волочиш...

Знічено встала, поклала мені на голову руку:

— Гаразд. Відпочивай.

І вийшла з кімнати.

Я взяв книгу, приліг на диван. Непомітно задрімав...

Бачу 10 липня 1979 року. Інститут інформації. Я — завідуючий відділом. Секретар парторганізації. Вчусь на вечірньому. Зараз в інституті канікули.

У мене відпустка. Але я на роботі. Вдома нелади з дружиною. Мене викликає директор. Заходжу в приймальню. Його секретарка Людмила зустрічає мене привітною посмішкою. Вона надзвичайно вродлива, тендітна, мов дитина, хоча їй уже за двадцять. Я швидко вирішив якісь питання з директором і, повернувшись до приймальні, призначив секретарці побачення в Голосіївському парку. Вона приїхала. Ми чудово провели час на мальовничій галявині. Наступного дня все повторилося.

Їхали на побачення різними тролейбусами, щоб не побачив хто із знайомих. Ночі були нашими. Вихідні проводили на Тру-

хановім острові. Я був закоханий до нестями, думав розлучитись з дружиною, і одружитись.

Але згодом усе скінчилося. Життя забрало мене від неї, та й з Києва взагалі...

Я прокинувся. Мати готувала вечерю.

— Що це за сон? — подумав я. — Напевне, багато читаю.

...Люда! Я помню тебя и люблю всю свою жизнь. Я виноват перед тобой, но моя любовь искупит вину. Я встречаюсь с тобой, но уже не здесь... Хотя можно было бы попытаться тебя найти. Но как отыскать любовь в этом безумном мире реформ и бесконечных великих переломов с развалами, «китайскими скачками» по-українськи и по-русьськи, ложными сверхидеями оболванивания человека?

Бесконечные эксперименты систем и эпох. Бесконечность лабораторий и толпища лаборантов политических цехов и мясобоек политики. Почти мясокомбинат — homo sapiens вместо скота и птицы...

11 червня 1968 року.

Ранком нашою вулицею котилася підвода. На возі сиділа компанія яскраво вбраних людей. То була донька баби Тареськи Марія з родиною. Ось вже третій рік поспіль вони приїзять з Бельгії в гості до матері. Ми з хлопцями не дуже до них і придивлялися, бо саме ламали голови над тим, як укомплектувати команди на повноцінний матч.

Увечері знову зібралась наша компанія. Одежа проста, як життя: кортові, латані-перелатані штани, вилянула бобка. Босоніж. Ноги чорні, порепані від безперервного купання і риболовлі. Грали на вулиці «в гілки». В якийсь момент піднімаю очі і зустрічаюсь поглядом з бельгійкою. Вона аж світиться від радості, щось показує мені руками. Я зашарівся, але не насмілюсь обізватись. До самого ранку вона не йшла мені з голови.

Наступного дня вони всі зайшли до нас. До війни Марія вчилася з моєю мамою в одному класі. Познайомила мене зі своїми доньками — Жанна і Міа. Їхній батько сміється:

— Називай її Мікке.

Я зрозумів, що це пестливе ім'я Міа. Вона

вся мовби світилась. Жанна була тиха й замислена.

Від того дня ми з Мікке не розлучались.

Мама примусила мене одягнути черевики і нормальний одяг.

Ми гуляли околицями, купались, ходили в кіно.

В кінотеатрі я ніби випадково торкнувся Міїного мізинчика. Вона руку не відняла, легенько стиснула мені пальці і, посміхаючись, подивилась мені в очі.

Міккі була старша за мене на два роки. Мені ж лише тринадцять з хвостиком.

Вона палила сигарети «Belga». Привчила і мене.

Якось дала мені жувальну гумку. Я її трохи пожував і проковтнув.

— Де? — питає Міа.

Я показую на живіт. Вона сміється.

Її батько Альберт фотографував нас разом. Усі знали, що в нас велика любов.

І справді, я не міг сказати напевне, що зі мною діється: живу я чи бачу дивовижний сон... Її врода, запах парфумів, очі, посмішка, шовк рук... Я бродив мов сновида з щасливою посмішкою на обличчі...

11 липня 1968 року Міа з батьками поїхали до Бельгії.

І я зрозумів, що любов дарує не тільки велику радість, але й великий біль. Рятувала робота на городі, рубання дров, книги, які я читав до світанку...

Якось далеко за північ, коли я щиро переймався долями героїв «Холодного дому» Діккенса, в кімнату зайшов батько і мовчки виключив світло. Я тут же заснув.

Переді мною постала Спаська вежа Кремля. Замість годинника на ній великий календар. Він показував 20 квітня 1985 року.

Я після тяжкої автомобільної аварії ставав на ноги в залізничній лікарні. Працював вже заступником начальника відділку Південно-Західної залізниці.

Лікар послав мене в поліклініку на консультацію. Я прочинив двері потрібного мені кабінету і втратив дар мови. Такої красуні я ще не бачив у житті. Ні на вулиці, ні в кіно. Що було далі, не пам'ятаю...

Наступного дня я зустрів її на вулиці біля лікарні. Ми розговорились. З нею мені було легко і затишно. Згодом ми почали зустрічатись. Я купував велику пляшку червоного вина. Вона пила, легко п'яніла і оплакувала свою долю. В неї був коханець,

студент медінституту, сирієць, який мав дружину на батьківщині. Закінчив інститут і поїхав додому. Вона страждала. Показала мені його фото. Зовні він нагадував макаку. Дрібний, криволапий. Ніякий. Можливо гроші та арабські хитрощі затуманили її красиву голову.

Я серйозно нею захопився. Передати її красу і витонченні форми міг би хіба художник епохи Відродження.

Ми були разом і вдень, і вночі.

Вона хотіла заміж. Але я відчував — спливе літо, і ми розлучимось.

Так і сталось. Я повернувся до дружини і доньки, а вона виїхала за кордон. І в цьому допоміг їй я...

Я й досі пам'ятаю її. Все життя мені бракувало її любові... Та в душі все ж жевріє надія: ми зустрінемося у вічності...

Я прокинувся. Мама поспішала до школи.

— Що, знову читав до ранку?

— Ні, мамо. Спав і бачив сон. Бачив жінку, мовби королівну, такої неземної краси, за яку королі оголошують війни. Вона віддала мені всю себе так легко, як оце ви подаєте мені чай. А я її покинув, і знову самотній...

— Що ти кажеш, сину? У тебе ж є Міа. Красуня, з доброю душею.

— Так, мамо. Але ці, в снах, ще кращі. Вони готові заради мене на все.

— Синку! Ти не захоплюйся цими снами, не захоплюйся жінками. Ти повинен бути воїном і йти за Богом. Жінки можуть збити зі шляху. Особливо такого, як ти...

7 апреля 2015 года.

Благовещение. На фронте погибло четыре бойца и один мирный житель.

В Киеве много лет орудует грузинская банда квартирных воров. Ограблены сотни квартир на миллионы гривен.

Дважды их задерживали и отпускали.

Сейчас они арестованы в Святошинском районе.

Привет грузинской реформаторской команде: заместителю Генпрокурора и заместителю министра внутренних дел.

Банду кто-то крышует в высоких кабинетах.

Верховный Совет блокируют. Требуют снижения тарифов и социальных выплат. Но власть жестко настаивает на своих реформах.

На фронте нет самой необходимой техники. За это время отечественный оборонпром мог завалить армию новейшим оружием. Но увы! Воз и ныне там...

Всё те же разговоры, эксперименты и обещания красивой жизни.

По телевизору проститутка из Германии рассказывает о своей работе. Её зар-

плата — 10 тысяч евро в месяц. Она даёт клиентам всё, кроме груди. Грудь — для мужа и детей. Потом. Ведущий программы захлёбывается в восторге: вот это принципы! Мораль какая! А если ей дать много денег, она снимет спецброник с сисек? Нет!? Никогда! Вот это да!

1 червня 1969 року.

Позаду останній випускний екзамен з фізики. Отже позаду і моя шкільна наука. З похвальним листом і свідоцтвом про закінчення восьмого класу, у якому одні п'ятірки, їду в кузові попутної вантажівки на Київ.

Мені трохи більше чотирнадцяти років.

Вчитись у школі я вже не міг і не хотів. Але й подальше моє навчання не склалось: то мій занадто молодий вік — у переважній більшості училищ і технікумів вимагалось, щоб на час виробничої переддипломної практики учень мав повних вісімнадцять років, то ще щось. І, зрештою, після вимріяних моря та літаків, я опинився в залізничному технікумі. Але на факультети, пов'язані з рухом потягів, доступ мені був закритий — не вистачало року. Та я змирився. Пішов на відділення постачання.

Вже розумів: у цьому житті все постійно змінюється.

Повертався додому щасливий.

11 червня 1969 року.

Приїхала родина бельгійців. З ними моя Міа.

Любов знову занесла нас в позахмарну височінь.

Щоранку вона приносила мені жменьку полуниць. Ці ранкові полуниці з рук коханої здавались мені легендарною амброзією, якою живились давньогрецькі боги — я міг цілий день нічого не їсти і не відчувати голоду.

Ми йшли на озеро, плавали, засмагали. Часто наші тіла випадково торкались, і ті короткі дотики били нас струмом блаженства. Спрацьовував незбагнений ген любові, що взаємно притягує чоловіка і жінку, єднає їхні душі й тіла в одне гармонійне ціле...

Пізнього вечора після кіно і танців ми сиділи на лавці під старезним в'язом. Ніч видалась прохолодна. Лягав туман. А тоді в моді були міні-спідниці. Міа тулилась до мене, шукаючи тепла.

Двоє моїх приятелів, хильнувши тихцем вина, підійшли до нас. Почали світити сірниками, пробували, ніби жартома, по-

лапати коліна моєї Мії. Я не люблю битися, але цього разу не витримав і прогнав підхмелених «залицяльників», давши їм добрячого прочухана.

Коли ми прощались біля хати її бабусі, Міа ніжно мене поцілувала в обидві щоки. Я мало не втратив свідомість від неймовірного блаженства й щастя.

Наступного вечора ми цілувались безперервно. Увесь той час, що лишався до Міїноого від'їзду, ми безперестанно цілувалися, майже не розмовляючи...

На прощання батько Мії сказав:

— Почекай трішки, і можеш одружитися на Мії, але треба, щоб ти переїхав до Бельгії.

Я не погоджувався. Казав: хай Міа переїздить в Україну.

Начитавшись радянських газет, я не хотів до капіталістів. Не хотів стояти у чергах за мисочкою ріденького супу, боявся бути безробітним, поневірятися на біржах праці. Он і працівник КДБ, що проводив з нами профілактичні бесіди, переконував, що ті подарунки, які Міїна родина роздає нам, видані їм капіталістами, щоб вести пропаганду тут, у нас. І ми йому вірили!

11 липня 1969 року.

Міа поверталась до Бельгії.

Ми попрощались.

Слів не було. Горло душили сльози.

Останній, відчайдушний поцілунок...

Міа пішла до машини...

Я немов скам'янів, не міг ступити й кроку...

Розпач і байдужість опосіли душу...

1 вересня 1969 року.

Почалось навчання в технікумі. Я поринув у нього з головою. Був відмінником, мій портрет висів на дошці Пошани. Я до цього прагнув. Але радості не було. Просто черговий щабель драбини, на який я піднявся.

Згодом почав після уроків підробляти на заводі. Хотів купити мотоцикл.

Але витрачав гроші на одяг, розваги і книги.

11 липня 1970 року.

Приїхала Міа на два тижні. Я ж відразу побіг до неї. Її батько оцінив мій новий костюм, ошатний вигляд:

— О, гут, Толік! — і, натякаючи на весілля, показав ніби вдягає нам обручки.

Моє життя знову набуло сенсу. Я потонував у морі щастя. Ми весь час були разом. Я ходив за нею, мов приклеєний: їй треба було перевдягнутися і я сунув за нею до хати, вона сміялась і ховалась у кімнаті.

І ось вона поїхала. Світ знову померк. Я тупо працював у городі, тупо рубав дрова, вперше, відколи навчився читати, не брав до рук книжки.

Туга моя була безмежна.

Вона мала приїхати наступного року.

Я написав їй листа. Він опинився в архіві КДБ.

Більше її в Радянський Союз не пустили, хоч її сестра приїздила ще не раз: і сама, і з чоловіком...

Я не розумів, що відбувається.

Розуміння прийшло пізніше. Тоталітарний комуністичний режим убив не тільки

мою першу любов, забрано майже сто мільйонів людських життів...

Восени я був вже іншою людиною.

Гасав по всіх танцювальних майданчиках Києва. Там постійно виникали бійки. Якимось незбагненим чином я завжди знаходив контакт з місцевими «королями», і мене не чіпали. Хутко заводив короткі романи, але більше двох-трьох разів я з дівчиною не зустрічався.

Ніхто не міг замінити мені мою Міа-Мікке...

Вчитись я практично перестав, працював на кількох роботах. Вино, горілка, танці вимагали багато грошей.

Мама дуже переживала через те, що я почав регулярно випивати. Та я хотів жити, як всі. Було багато веселих компаній, туристичних походів, вилазок на природу, і скрізь — спиртне. Багато.

Через два роки я перестав пити взагалі. Звідтоді і на все життя алкоголь став для мене неприйнятним. А багато моїх друзів того часу давно в могилах, і основна причина — алкоголь.

20 грудня 1970 року.

Того холодного вечора я примітив на танцмайданчику вродливу жінку. Вона була явно старшою за мене. Надзвичайно красиві очі, витончене, немов вирізане давньогрецьким скульптором обличчя.

Я набрався мужності і запросив її на танець. Танцювали мовчки. Ні я, ні вона не зронили й слова.

Наступного дня мені страх як захотілося знову її побачити. Але на танцях її не було. Я не знав, де її шукати.

Зустрілись ми випадково влітку наступного року на вулиці. Позналились. Ніна. Їй двадцять п'ять. Має дитину. Розлучена.

Я закохався. Вона мені чимось нагадувала Міккі.

Якось нас підстерегла компанія добряче підхмелених підлітків і почала закидати камінням. Я не на жарт розлютився і дав їм добрячого прочухана. Потому ми сиділи у затишному дворіку її бабусі.

Ніч була тепла, волога й безвітряна. Комарі засипали очі. Ніна попросила відігнати їх. Я махнув рукою і мимохіть торкнувся долонею до її оголеного коліна. Мене

немов блискавка вдарила! Я онімів. Хап-ливо попрощався і, мов сновида, побрів до-дому...

Я закончил техникум и получил распределение на Юго-Западную железную доро-гу. Меня направили на станцию Дарница. Грузчиком. С зарплатой 85 рублей. Ниже уже не было.

Проработав честно два месяца, я понял, что впереди никакой перспективы, и на-чал бомбить военкомат заявлениями, проситься в армию. Мне еще не исполнилось восемнадцати лет. Многие тогда всячески «косили» от армии, добывая лож-ные справки о тяжелых заболеваниях или просто откупались. А я рвался добро-вольно.

Военком в конце концов удовлетворил мое желание. Я получил повестку. Уволил-ся с работы, гулял, отдыхал. Стояла теп-лая осень, с обилием грибных дождей.

Как-то вечером, гуляя по улице, я встре-тил Нину. Тихий вечер. С кленов сыпались, кружась, листья. В садах глухо падали с веток созревшие яблоки...

И вновь я очутился в сказке.

Ночь мы провели у неё. Свежая постель,

вышитые подушки... Нина стонала и плакала, я глупый, переначитанный мальчишка, просил её успокоиться, думал, она переживает, что я не её муж. Она успокоилась: это, мол, на нервной почве...

Через два дня я был на сборном пункте. Она приехала ко мне. Молодая, ухоженная женщина немыслимой красоты в роскошной шубе. Она вся сияла...

Потом была встреча после армии. И вторая, случайно, через год...

Мне не хватало ее и не хватает всю жизнь. Я постоянно чувствую её тепло, её любовь.

Она обожала меня.

И это тоже моя женщина навеки...

Вона, як і Міккі, й подосі моя незабутня і чиста любов...

І життя я люблю саме за цю любов...

...У дитинстві я уявляв, що от буде війна, і я на ній стану розвідником. Вороги візьмуть мене в полон. Я нічого їм не розповім, і мене розстріляють.

Або, як Олександр Матросов, закрию собою амбразуру ворожого дзоту і загину героєм...

Слава Богу, мрія мого дитинства не збулась.

А тепер ось — Путін, і таки ж війна. Може, десь вже відлита і моя куля...

15 червня 1972 року.

Я взяв у двоюрідних братів гумовий човен, дві сітки і пішов на Дзиндзелеве озеро. Два кілометри пер на спині незручний вантаж. І де тільки сили брав! Таку вже мав вдачу: коли чогось закортить, хай там каміння з неба, а буде таки по моєму, не заспокоюсь, поки свого не доб'юсь.

Я надув човен, заплив подалі від берега, поставив сітки. Довго бродив, притоплюючи грузки, і виліз з води вже в глибокі сутінки. Обібрав п'явок, що густо обліпили ноги, і хоч ранки сильно кривавили, натягнув штани, завдав на плечі човен і поквапився додому. Хутко перевдягнувся, і на танці.

Там я несподівано зустрів Тоньку Кицьку, вже в літах, але ще вродливішу, ніж була. Вона була з подругою. Мій товариш заговорив з нею, а я відвів Тоньку в бік. Ми гуляли сільським парком, непомітно дійшли до лісу. Там ми почали шалено цілуватися. Голова йшла обертом, наді мною у зоряному небі вертілися колесом верхівки сосен. Ті несамовиті поцілунки давали неймовірну тілесну втіху...

Під ранок я провів її додому.

Світало. Треба було йти забирати сітки, щоб їх, бува ніхто не вкрав. Цікаво, котра година?

Годинника на руці не було.

Дуже дорогий і красивий годинник, я довго відкладав на нього гроші і лише два тижні тому купив. Видно, десь згубив, поки плуганився з човном і сітками до озера. Нічого, може, знайду.

Я хутко забіг додому, перевдягнувся, і з човном на спині пішов до озера. Зняв сітки, і не витягуючи заплутану рибу, відніс додому, кинув у дворі і пішов шукати годинник. Двічі нахильці, пильно вдивляючись у траву, прочесав стежку до озера й назад, і зрозумів, що годинника я не знайду. Прикро, та що вдієш...

Того таки дня я серйозно засів за книги. Попереду були державні екзамени, а останні два роки я, чесно кажучи, пролайдакував. Треба було надолужити згаяне. За місяць я вивчив все, на що мої однокурсники витратили два роки, і здав екзамени на «відмінно». Ледь-ледь не дотягнув до червоного диплома. Але я відчував, що він мені не дуже то й потрібен...

Згодом на танцях я знову побачив Кицьку. «Це ж вона, напевне, зняла з мене го-

динник! — неприємно кольнув здогад. — А, втім, не така вже й велика плата за неймовірний вечір з фантастичною жінкою», — заспокоїв я себе.

Тимчасом Кицька покинула своє веселе товариство і підійшла до мене.

— Ходи за мною, — коротко наказала.

Ми знову пішли до лісу. Я обнімав її, цілував, щось говорив, але вона була якась сумна. Це була вже зовсім інша жінка. З глибини очей випливала туга, якась позасвітня печаль...

Спливли десятиліття. Я приїхав до мами. На сходах церкви зустрів Тоню. Простий дешевий одяг. Темне від засмаги обличчя густо змережене зморшками. І очі повні болю... Переді мною стояла зламана життям жінка.

Та в пам'яті моїй навіки лишилась та весела, грайлива Кицька — неймовірної вроди жінка, що була народжена для великої любові. Саме такою я вперше побачив її в свої десять років...

Вона народилася не там і не в той час.

3 листопада 1974 року.

Весною мені дали відпустку з армії. Я приїхав додому. Наприкінці відпустки, 8 травня, познайомився з дівчиною. Наталя. Студентка. Світловолоса, обличчя чисте, аж світиться, зелені очі. Одягнута за останньою модою, вишукано, зі смаком.

Неземна врода. Приязна, відкрита посмішка на вустах...

Ми провели з нею добу.

3 листопада я звільнився з армії. Зателефонував їй з Київського вокзалу о сьомій ранку. Вона ще спала, але, упізнавши мій голос, щиро зраділа. Ми зустрілися. І вже не розлучались. Кохання заволоділо мене.

На початку 1975 року ми проводжали в армію її родича. Пізнього вечора ми гуляли звивистими вуличками села. Вийшли до річки, зупинились на мосту. Світив повний місяць.

В його мерехтливому сяйві відпливали кудись в далечінь береги, блищала світла доріжка на прихопленій льодом воді. Наталя усміхнулась і в ту мить вона нагадала

мені мадонну епохи Відродження, що ніби
зійшла з полотна Боттічеллі...

Згодом ми одружилися.

Я грешный человек.

Солдат, офицер. На моей душе грехи.

*Я люблю божественный мир и женщин,
и потому стал пацифистом.*

*Войны развязывают политики, а стре-
ляем мы.*

*Мне жаль молодых ребят, которые
ежедневно гибнут на неутихающих в мире
войнах.*

А мир меняется в худшую сторону.

*Вот и сейчас из «мерседеса» вышел тот
Змей из сказок моего детства в дорогой
одежде, подмигнул мне сквозь темные
очки. Хвост мельтешит за спиной, а две
головы спрятал под модный пиджак.
Пока...*

*Иду по жизни, как могу. Как все идут.
Падаю, конечно, как и все...*

А Бог ждет.

Каков будет суд Его?

Что ждёт нас?

Кто грешен, а кто нет?

Решит только Он.

А грешны все.

Тот моралист-депутат, врущий по телевизору о светлом завтра ничем не лучше русских Киселево-Соловьёвых жаб. Это новый гибрид: кисель и жаба. А народ верит в кисельные берега и царевен-жаб, любит трели соловья...

А мои друзья — вороны. Хоть и не поют, но гораздо лучше и естественнее этого искусственного гибрида войны и продажной любви под виагру.

Прости, Господи! И спасибо Тебе за слова, которые Ты даешь мне в это время, когда Змеи, убежав из сказок, правят странами и миром.

Прости, Боже!

Жизнь, ты снова прямо
в живот
жалом острым!
И пот
холодный от страха
стекает по лбу.
Опять неудача, и я иду
по краю, по краю, по краю!
В мыслях своих в страхе
почти умираю.
Я снова страдаю.
Но страх побеждаю, и убегаю
от жала нежизни.
Я встану вновь исполином,
и буду здесь, на земле,
с детьми, в Украине.
А мысли, слёзы и страх
обратно туда, в преисподнюю.
Раз, не раз это было уже.
Я проходил и жил как зверь,
где ружье и выстрел в глаза.
Я побеждал и вставал.

*Сегодня я снова вернусь
с победой.*

*Я сильный, сын Бога,
и в Его помощь верю.*

26.06.2015.

(За несколько часов до операции).

*Слава Богу, я вернулся к жизни снова. Но
уже навсегда другим. Я горю любовью к
Христу, и к вам, люди.*

...Мій літак стрімко падав. У найвищій точці його збила лиха доля. Бушувало полум'я, відпадали крила, вогонь обпікав тіло. Та я не втрачав надії. Я викинувся з нього без парашута, на невеликій висоті, прямо в море, про яке мріяв...

Судьба злая шутка.

Я остался в море. Меня подобрал белый корабль.

Но легче мне не стало.

Были и болели раны. Ища облегчения, я уходил в глубины. Силы возвращались и я всплывал. Но не на экваторе, где нырял, а среди льдин.

И снова подбирал меня белый корабль, и та, из-за которой я столько грешил и столько зла Богу сделал.

— А если это любовь? — так в мечтах она всегда мне говорила.

— Это любовь... — шептал я уже обессилен.

И снова глубины, дно и суда затонувшие.

Я столько раз тут бывал.

Весь этот ужас...

Мечты сбываются или не сбываются.

Мои — сбываются.

Было небо и было море. Была разведка и враг был силен, и хотел меня уничтожить. Но я всегда побеждал с именем Бога на устах.

Но грехов было много.

Господь взвесит их.

Я боролся за мир. Может, я грешил в этой борьбе, не всегда понимая, где воля Его, а где я иду против Его замыслов. Но Он — мой Отец. Я горжусь этим. Иметь такого Отца — высшее счастье.

Впереди вселенская Вечность.

Что ждет за порогом?

За всё мы ответим.

И я снова беру посох.

Ноги ноют, ломает тело усталость, но скучной жизнь не будет. Ведь жизнь — это любовь.

К Нему. И к людям.

Главное, чтобы она была чиста, как вода ледников.

И мы любим. Любим, но чего греха таить, больше себя, своих близких, а не вообще людей...

...І знову сурми війни. Знову нагло пруть вороги.

Хто винен? Одвічне питання.

Постійно шукаємо відьом. Завжди знаходимо — і в багаття.

Винен хтось, а не ми.

...Узлісся сухого лісу. Почорнілі дерева.
Знеможені люди волають:

— Пити! Пити!

— Вода вас уже не врятує, — кажу їм правду. — Вас доїдає короста гріхів, якою ви отравили душі.

...Болото. Тхне сіркою. Огидно, а притягує.
Там теж люди. І я не кращий.
Я — теж гріх.

...І знову війна. Знову кров. Скільки її пролито після Христа, дощами змито, вітрами висушено, притрушено порохом!
Землі страшно. Земля ридає.

Іду, пригнічений часом.
Шлях далекий, роботи багато.
О, світе милий! Скинь свої чорні записи, вийди на сонце. Тут так гарно.
Соромно?
Соромно...
Скільки натворити, скільки насвинячити, скількох покалічити... Світ потонув

у своїм каїнстві, а міг бути чистим і прекрасним...

Для цього і дав Бог Слово.

— Ви читали?

— Читали. Нам всё ясно, но не всё понимаем.

И пашет землю не плуг, а снаряд, и льётся кровь рекою.

Снова новых идей “измы” туманят головы.

И снова тфизны, тфизны...

Как плата за дикость и гордыню вышних и дикость низших. Чинов, конечно. Чины, чиновники — как касты неприкасаемых в народов дико-диких творят, что хотят.

Скофо Пасха.

Христос Воскресе.

Но эти готовят пушки. И снова стрельба — эхом по всей планете.

Вразумить хочу, может, удастся.

Может, получится.

Вот это было бы счастье! Да ещё на Пасху...

Падаю в гарячу пилюку на битім шляху.

— Це кінець, чи, може, втома?

Поруч торбина з хлібом і водою. Але я не торкнуся до них. Надто багато голодних та спраглих на цім шляху. Їм віддам.

Крутить куряву вітер, посипає порохом

голову. І нікого не видно. Невже й пропаду тут самотній?

Хай і так. Хай і не дійшов до мети, але ж не звернув зі шляху, не здався, не спокусився легкими манівцями.

Кружляють наді мною ворони, помахами крил здувають з мене пилюку і втому. Я встаю, простягаю їм хліб і воду:

— Їжте, пийте! Ви мої брати!

Падає ніч. Холод і темрява.

— Іди за нами! — каже старий аж сивий ворон. — Ми зігріємо тебе й нагодуємо.

Зграя описує коло і завертає в поле.

Беру посох, і покволом, крок за кроком, ступаю за ними.

Тут недавно прокотилась війна. Понівечені гусеницями танків окопи, глибокі вирви від вибухів ракет і мін, осколки снарядів, порожні гільзи...

— Вибач, що завели на поле бою, — просить вожак. — Така наша доля — жити на згарищах війн... Батьківщину не вибирають. Ми знаємо ціну життю і смерті, і знаємо, що таке любов...

Темне запинало ночі ховає руїну.

Всередині пташиної зграї тепло і затишно. І, як колись у дитинстві, мене ніжно окутує сон...

Квітень 2015.

Послесловие

Первые попытки стать писателем я сделал лет в десять. Писал много, без конца, не успевая за бесконечно возникающими сюжетами. Потом так же быстро всё бросил.

Учился в техникуме, жил на квартире в доме писателей, и каждый из них был для меня человек с небес.

Почти бог.

Читал очень много.

В восемнадцать лет стал писать статьи в газету "Звезда". Меня уговорил один из руководителей газеты.

Но через год тоже оставил это.

Общаясь с писателями, журналистами, я комплексовал и понимал, что я этого очень хочу, но что-то мешает открыть своё сердце и душу.

Лет восемь назад я написал первое стихотворение.

Несколько месяцев пытался найти какой-то новый стиль, который был бы моим и только моим. Говорят, у меня получилось.

Это двадцать седьмая книга.

Я писал о том, что видел. Когда я хотел, чтобы что-то сбылось, я писал с настроем и целью.

Написанное сбывалось, о чем говорят даты и события.

Падали ненавистные тираны, президенты, премьеры. Катились “с горы” депутаты.

Я выкладывал все свои силы.

Это не дурацкая экстрасенсорика, которая есть направление злых сил, часть глупости людской. Когда я хотел, чтобы что-то не произошло, я писал об этом, напрягая все силы, как о событии, что вроде бы вот-вот будет. Антиутопией я пытался тормозить и останавливать “утопию” дьявола. Как вот война и Путинъ.

Путинъ сегодня уже не тот. Это сломленный человек. Хорошо видно по его лицу.

Но я не радуюсь своим вроде бы “победам”.

Всё от Бога.

Я — Его.

Людей мне жаль, особенно заблудших и потерянных.

Их сегодня много.

Я поэт и писатель, но почему-то не небожитель.

Я простой человек со всеми человеческими слабостями и силой человеческой тоже.

Я не всегда верен Отцу небес. Меня носит, заносит и кувыркает. То голубое небо, залитое солнцем, то сырые дрова в холодную и дождливую осень — печки нет и спичек тоже...

Но я люблю жизнь до безумия.

На каждом сложном повороте Бог мне устраивает встречу с тем, о ком сказано в Библии: “Среди тысяч мужчин я нашел одного человека...”

В этом году я попал в Александровскую больницу. Была операция. И вот хирург, доцент кафедры Медуниверситета Олег Валерьевич Балабан оказался этим библейским человеком.

Я счастлив в жизни этими людьми.

Они были и будут со мной. Их глаза всегда напротив и греют душу.

Мир богат людьми.

В больнице я познакомился с бойцами полка “Азов”. Общался, пел им свои песни, дарил книги.

Я чувствовал их немой вопрос: “Почему ты не на войне?”

Но я, к сожалению...

Там же я познакомился с легендарным

грузинским подполковником Георгием. Он лечил свои раны. Приходил ко мне в палату, показывал бои, снятые на видео. Рассказывал о безалаберности наших генералов и главкомов.

Георгий остался в памяти, и пусть живет долго, как великий человек величайшей силы духа.

Я продолжаю думать о новых книгах, что-то писать.

Но та картина жизни нашего мира и пост-советчины в частности, уже описана. Что-то добавлять я не хочу. Мир уже меняется. Он станет другим.

Такова воля Бога.

Не все правители стран и так называемая “элита” это понимает. У многих из них особые фильтры на глазах и задвижки в ушах. Видеть и слышать то, что ему удобно, а что проблематично — проходит мимо. Они живут на позитиве. А библейские слова: “Лучше ходить в дом плача, чем в дом смеха” — не для них.

Но уже время новых людей.

Того одного человека из тысячи...

24.08.2015.

Літературно-художнє видання

Можаровський А.І.

Між берегами. *Повість*. — К.: ВПЦ
М74 «Київський університет», 2015. — 128 с.
ISBN

“Між берегами” — повість про формування особистості, становлення людського “я”, водночас це й історія пошуку української ідентичності.

ББК 83.3(4Укр)

Відповідальний редактор

Михайло МАЛЮК

В оформленні книги використані фото

Михайла МАЛЮКА

Верстка

Ганни СОЛДАТЕНКО

Здано до виробництва та підписано до друку 16.09.2015.

Формат 70х90 1/32. Зам.

Ум.друк.арк. 4,0.

Видавничо-поліграфічний Центр «Київський університет»

01601 м.Київ, бул.Т.Шевченка.14, кім.43

Свідоцтво ДК №1103 від 31.10.2002.